

ZORA-LUČ

GLASILO JUG. KAT. ĐAČKE LIGE

Sadržaj: Dr Jože Turk, Roma: Par migljajev za gojitev praktičnega katoličanstva. - Lovre Katič: Vječno svjetlo. - Nikola Kotarek: Iz uspomena na mrtvog viteza sv. Grala. - Jože Piber: Meditacija. - S. J. Nádson - Tine Debeljak: Mili drug, - jaz vem . . . - J. A., Ljubljana: Ali je redovništvo še času primerno. - M. Soljačić: Lepeze. - Prudhomme. - M. Pretnar: Le vase brisé; Počeni vrč. - M. Sudeta: Prvo proljeće. - Anton Vodnik: Ivan Pregelj; Joannes Plebanus. Mihajlo Firak: Zopisci. - **Vilingaj.** - Boško: Jutro. - N. Šop: Moja ruža. - Boško: O poldan. - Anka Šop: Dobrotvorko! - D. Kamber: Jeseni. - Anka Šop: Novi lik. - M. B.: Rastanak. - **Kulturni vjesnik.** - **Listak.** - Za duhovnu obnovu. - Internacijskonalna. - Socijalno gibanje. - Ex oriente. - Djački svijet. - Vijesti.

Iz uprave.

Školska se godina primakla kraju, a s njom istječe i ovo godište „Zore-Lučić“. Zadnjim naporom vrši uprava svoju dužnost, prisiljena, da i ovo godište poput ostalih završi — dvobrojem. I ovaj će dvobroj izaći po milosti strpljive tiskare, koja čeka i opominje. Kolikogod smo puta na ovom mjestu pisali jadikovke, nikada nije bilo uspjeha, ponajviše kod onih, kojima se išlo u prvom redu na ruku. Dački se dug digao do nevjerovatne visine. Hoće li drugovi barem sada pri koncu godišta ispuniti svoje obveze, ili će oglušujući se našim pozivima pridružiti se onima, koji uništavaju naše glasilo?

Katolički djače, ispuni svoju prvu dužnost prema svojoj organizaciji. Pošalji smjesta sav zaostatak svoje pretplate i potjeraj oko sebe drugove, da učine isto. Ne trpi podnipošto u svojoj blizini sudrugova, koji su tako nemarni.

Pretplata iznosi za djake 18 K, a za ostale 24 K polugodišnje. Šalje se upravi u Zagreb, Pejačevićev trg 15. l. Za Slovence je uprava u Ljubljani.

Darovi u fond „Zore-Lučić“.

Klementina Koharić, učiteljica, Andrijaševci 52 K; Danijel Lipeš, župnik, Trsteno 16 K; Stjepan Topolčić, župnik, Kutjevo 6 K; Dr. Mato Vrandečić, sreski lekar, Caribrod 32 K; Ivo Protulipac, cand. iur., Zagreb 20 K; Pavao Vrnoga, Metković 14 K; Filip Radić, iur., Usora 4 K; Viktor Ružman, VIII. g., Bjelovar 4 K; Dimitrije Vac, prof., Ruma 6 K; Dr Josip Marčelić, biskup, Dubrovnik 12 K; O. A. Cvitanović, župnik, Drvenik 16 K; **Jugoslav. kat. djaštvo u Sarajevu 200 K**; Ivan Kvintus, katiheta, Ruma 40 K; Branko Storff, Našice 80 K; **Fran Leskovar, Požega 100 K**; M. Proštenik, kanonik, Varaždin 4 K; Pušić don Miho, Supetar 6 K; Društvo kćeri Marijinih, Supetar 6 K; Jugosl. kat. društvo u Čakovcu 40 K; Don K. Kapurso, Dubrovnik 12 K; Dr Ivo Blažević, Senj 32; **O. Feliks Gretschi, vjeroučitelj, Čakovec 160 K**; **Drugovi iz Varaždina 100 K**; **„Danica“ Zagreb 300 K**; Andrija Mikolić, kapelan, Osijek 52 K; Ivo Bucić, klerik, Dubrovnik 6 K; Zbor franjev. bogoslova „Iskra“, Dubrovnik 24 K; **Jugosl. katoličko djaštvo, Split 500 K**; Šime Šalovac, duhovnik, Osijek 16 K; Drago Bratić, iur., Mitrovica 4 K; Tomo Capara, svećenik, Lovrečina 6 K; **Karlo Schwerer, kateheta, Ruma 100 K**; Katoličke učenice iz Rume 31 K; Dr Andrija Živković, Đakovo 16 K; Dr Josip Lončarić, ravn. nadb. orf., Zagreb 10 K; **Jugoslav. katoličko djaštvo u Subotici 500 K**; Nikola Slavujević, Zagreb 36 K.

Cijenjenim darivaocima naša srdačna hvala i od Boga plaća.

ZORA-LUČ

GLASILO JUG. KAT. ĐAČKE LIGE

God. XXIII.

Zagreb, 15. travnja 1921.

Broj 8.

Dr Jože Turk — Roma.

Par migljajev za gojitev praktičnega katoličanstva.

Hvale vreden je namen vzbuditi med člani društva več smisla za praktično katoličanstvo. O potrebi in koristi tega namena ni treba nikoli dvomiti. Seveda, kako doseči ta namen, to je drugo vprašanje. Evo par migljajev:

Samo po sebi je vprašanje po uresničenju krščanskega ideala odveč. Da se ta ideal dā uresničiti, da celo mōra oživotvoriti v prav vsakem posamezniku — katoličanu, o tem ni nobenega dvoma. Krščansko razodetje, Kristus in njegovo delo, Cerkev in njen namen, niso fantomi, ne lepe misli izven dejanske resničnosti, ne sanje, ne govorjenje v spanju ali deliriju, ampak umska zavest in praktična gotovost tiste resničnosti, kateri se mora vsaka druga resničnost klanjati v prepričanju svoje ničnosti. Dokaz: „Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede ne bodo prešle“: za resničnost nauka: — „Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi na svoji duši pa škodo trpi“ — za resničnost katoliških нравnih naukov. Tovariši! Teh stavkov ni zadosti samo slovnično umeti, niti ni zadosti misliti na njih vsebino mimogrede ali v raspoloženju, kakor pokadimo mimogrede in v raspoloženju eno ali dve cigareti: treba je, da te misli prevzamejo človeka tako zelo, da se sploh ne ločijo več od njega; potem jih šele spozna, potem šele okusi, potem imajo vpliv na njegovo življenje.

Nadalje je tudi pot krščanstva do njegovega cilja ravno tako realna in konkretna kakor je konkreten njegov cilj in ideal. Cilj, ideal krščanstva je Kristus, Bog-človek. Spoznati Kristusa umsko, a tudi moralno, pred svetom, se pravi začeti živeti večno življenje, kakor pravi On sam: „To je večno življenje, da spoznajo Tebe edino resničnega Boga, in katerega si poslal, Jezusa Kristusa.“ (Jan. 17, 3.) To je večno življenje, spoznanje blaženstva, — Resnica. „Jaz sem — resnica“... a tudi pot do tega cilja je Kristus sam. To je tista čudovito lepa skrivnost: on je obenem pot in cilj tega pota. Kakor je konkreten cilj, tako in nič

manj ni konkretna pot do cilja; Kristus je cilj, ideal, a obenem tudi sredstvo za dosego tega ideala. On namreč ne pravi samo: „Jaz sem — — — resnica“, ampak tudi: „Jaz sem pot, resnica...“ Kakor hitro pa smo po tej poti spoznali resnico, Boga, smo dosegli tudi svojo blaženost, milost in mir v večnem življenju: zato se cela misel glasi: „Jaz sem pot, resnica in življenje.“ Da je res spoznanje te Resnice življenje, potrjujejo tudi druge že zgoraj navedene besede Kristusove: J. 17, 3.

Iz tega krščanskega ideala, spoznanja Kristusa, izvaja sv. Peter v svojem prvem pismu vsa sredstva v dosego tega ideala, sredstva, katera nahajamo pri idealu samem:

Cap. 1, 1—11.

„*Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Jesu Domini nostri:*

Quomodo omnia nobis divinae virtutis suae, quae ad vitam, et pietatem donata sunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria et virtute,

per quem maxima, et pretiosa nobis promissa donavit: ut per haec efficiamini divinae consortes naturae: (torej cilj — naše božanstvo),

fugientes eius, quae in mundo est, concupiscentiae corruptionem“. (Sredstvo.)

Kako se to vrši v podrobnem, govori nadalje takole:

„*Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem“.*

Če dosežemo to, potem bo zavladata v nas milost Kristusova, ne bomo slepo tavalji po svetu, ampak bomo očiščeni, brez greha pričakovali kraljestva Božjega.

Da zamoremo doseči ideal krščanstva, ideal človeštva, nam je treba dvojne pomoči: božje in človeške; božje, ker je, kakor smo že videli, sredstvo za dosego krščanskega ideala, Kristus, Bog sam. — Bog pa ne vodi vsakega posameznega do svojega cilja neposredno in čisto individualno, ne, ampak ga vodi, vpoštevajoč socijalni značaj človeške narave potom družbe, ki jo je ustanovil v človeštvo in kateri je izročil vso svojo kraljevsko, ube-niško in duhovniško oblast, vse svoje milosti, da še več, samega sebe. Tu torej, v Cerkvi Kristusovi, brez katere ni rešitve, najdemo drugo, človeški naravi tako odgovarjajočo človeško pomoč za dosego krščanskega ideala. Ta družba, Cerkev, je organizam, ki na čudovit način presega vse druge organizme: dočim vsi drugi bodisi moralni organizmi prej ali slej zapadejo smrti, Cerkevni organizem ne pozna ne smrti, ne konca. „Peklenska vrata je ne bodo premagala!“

Kakor skušajo nadalje drugi organizmi asimilirati sebi anorganske snovi, tako si hoče tudi Cerkev asimilirati dežele, narode, svet. To njeno asimilacijsko silo ne omejuje ne čas, ne prostor, ne način. Njena časovna neomejenost je njena trajnost, njena teritorijalna neomejenost — njena veseljnost in način njene asimilacije, njeno čudovito razširjenje, stoji pred nami kot čudež, ki ga more prav spoznati le človek vere, ne

pa človek nevere ni sovražstva do Boga. Če pa sovražniki Cerkve ne poznajo čudeža, cerkvene asimilacije, njene taktike, je jasno, da se ne morejo in tudi nikoli ne bodo mogli uspešno boriti proti Crkvi, kajti nasprotnik se more uspešno boriti z nasprotnikom le tedaj, kadar pozna njegovo taktiko.

V to mogočno, to nepremagljivo kraljestvo spadajo, hvala Bogu in našim prvim blagovestnikom, tudi naše slovensko in hrvatsko ljudstvo. Torej je potemtakem Cerkevna uprava, Cerkevno vodstvo, ki vodi naše ljudstvo do imenovanega vzvišenega cilja, tudi pri nas urejeno. Ta uprava, to vodstvo: škofje in podrejeni duhovniki: nas po Kristusovem namenu in načrtu, kakor po namenu in načrtu sv. Cerkve, vodijo po pravi poti, do krščanskega ideala. Tem se nam je izročiti popolnoma: Tu ne velja noben pomislek! Najsi ima ta ali oni član cerkvenega vodstva svoje posebne lastnosti, naj si je manj učen ali izobražen kakor kak drugi član, naj si je končal svoje študije v škofijskem semenišču, to je vseeno, njegova pooblaščenost od škofa je tisti titulus, ki nam jamči za vso sigurnost njegovega vodstva. Kakor hitro mu je vzet ta titulus, je vsakega cerkvenega vodstva nezmožen, najsi tudi ima poleg krivde, vsled katere mu škof vzame ta titulus, mnogo ali vsaj nekaj dobrih ali celo zelo privlačnih lastnosti. O tem se lahko sami prepričate!

Kakšno veljavo imajo sedaj v Cerkvi uporni, a zato tudi z občutljivimi cerkvenimi kaznimi obloženi neznačajni, pomilovanja vredni nekateri česki in hrvatski duhovniki? Cerkevni nastop proti njim jasno kaže, kako se z visokih pastirskih sedežev, z apostolske stolice same gleda na to, da ne pomečejo verskih zakladov in cerkvenih svetinj v blato niti sami Cerkvi in Bogu zapriseženi služabniki, dokazuje pa tudi, kako Cerkev skrbi za pravo vodstvo njej izročene množice. Skratka oživitvoriti krščanski ideal nam je mogoče le v Cerkvi s pomočjo duhovnikov, posredovalcev med Bogom in ljudstvom. Ti oznanjajo dejanski namen človeštva, zlasti krščanskega ljudstva, ti kličejo na pravo pot in ponujajo zadostna sredstva, postavljena od Jezusa v naše posvečenje, sv. zakramente, zlasti važna zakramenta sv. spovedi in sv. obhajila: vir tistih moči in milosti, ki nas s Kristusom zvežejo tem tesnejše, čim češče in pobožnejše jih prejemamo. Cerkev, to je tisti dom, kjer v tajinstveni, božji tišini umolkne posvetni krik, kjer se s prižnice razlaga le beseda Božja ter ispred oltarja in iz množice kipi proti nebesom Bogu dopadljiva molitev, kjer se skesanemu verniku deli odveza od njegove zadolženosti ter notranji dušni mir, kjer pri obhajilni mizi vživamo žrtev za naše grehe, Kristusa samege, Cerkev, pravim, ta za naše življenje tako pomenljiv kraj, tako očetovska hiša — bodi vedno naša shodnica. Treba je torej poslušati besedo Božjo, treba se udeleževati sv. maše, treba prejemati sv. zakramente, potem je praktično krščanstvo na naši strani.

Smisel istega praktičnega katoličanstva pa zopet na drugi strani zahteva, da zvesto izpolnujemo svoje stanovske dolžnosti, da smo možje na svojem mestu, da je n. pr. katoliški akademik vzgled marljivega študija in bogatega znanja predvsem v svoji stroki in da tako res nekaj reprezentira.

Moči, ki nam pri tem še ostanejo na raspolago, pa seveda posvetimo drugim, porabimo jih za socialno kulturno — politično delo, delo v organizacijah n. pr. orlov, katoliških delavcev, dijakov; za delo, za katoliški tisk, katoliški javni nastop, katoliško dostojnost in doslednost itd.

Tovariši! Vidite, to so principi, ali načela za smotno praktično delo v svrhu uresničenja našega kršćanskoga ideala. Kakor je razvidno, so nam ti principi dani že s samim našim katolicizmom, zato sem na početku dejal, da je samo po sebi pravzaprav odveč hoteti o njih razpralati. Vendar je za nas slabe ljude dobro, če ih večkrat promatramo in se jih oklepamo z novimi umskim in voljskimi čini: tako se krepi naš značaj vedno bolj in naš ideal ne izgubi pečata naše resnične osebnosti. Vsi imenovani principi se dajo razdeliti na tri kategorije:

1. Izpolnjevanje verskih dolžnosti. (Spoštovanje in vdanost napram dušnim pastirjem, molitev, pridiga, sv. maša, sv. spoved, sv. obhajilo..)

2. Izpolnjevanje stanovskih dolžnosti. (Marljivo študirati, čas porabiti tako, da postane vsak član ali dober profesor, ali dober sodnik, advokat ali dober zdravnik.)

3. Socijalno-kulturno politično delo. (V orlovskih, delavskih, dijaških organizacijah; katoliški tisk, katoliška olika in dosleden nastop.)

Kdor zanemarja eno izmed teh treh nalog, ne trdim preveč, če rečem, da je polovičar. Zato pozor in pogum!

Zdi se, da tem trem nalogam odgovarjajo kreposti, katere našteva sv. Peter v zgoraj imenovanem pismu; in sicer odgovarja prvi nalogi fides, virtus, pietas; drugi scientia, abstinentia, patientia; tretji amor fraternitatis, caritas. — Kadar bomo izpolnili vse to, potem bomo dosegli ovo, o katerem govori sv. Peter: najprej pridemo do spoznanja Jezusa Kristusa, do posesti našega ideala, dalje ne bomo več slepo tavaljeli za prevarami, ne več živeli v grehu, ampak v sladkem pričakovanju kraljestva našega Gospoda in Odrešenika Jezusa Kristusa.

Love Katić :

Vječno svjetlo.

Petar se je pomolio.

Zapalo je sunce, suton se hvata, noć se krade, a on svejedno kleči u crkvi. Po zidovima zastrtim polumrakom titraju sjene oltara, cvijeća i crkvenih zastava. Vječno svjetlo dršće — — Zar će se utrnuti? — — To malo svjetlo, to slabašno srce stare crkve stotine godina dršće u njezinim kamenim grudima.

Pogledalo ga je tisuće očiju kroz suzu i čežnju.

Vidilo je ljudska srca i venuti i kako novim životom zenuše.

Na oltaru svijetle čuvaju stražu, ali ih danomice nestaje i drugi će doći, da se krabe pred obrazom Vječnoga, a ono kandioce dan i noć izgara i nigda ne izgori . . .

Siroćinski žižak, ali drag, draži od buktaja ljetnoga sunca, duši, koja je tuđinka svijetu i koja trne i trza se s nepokoja.

Petar nije odavna klečao i ovaj ga čas zanosi u dane, kad se je molio pri smiraju dana, da mu Nebo ugasne jar puti.

A svjetlo je tako slabo i kao da će ga utrnuti vjetar što prodire kroz polupane stare prozore — — —

Oči upire sad u kandilo sad u oltar. Duša bi da izleti i upita u svome očaju:

— Cemu nas nijesi stvorio laganima kao leptire, čistima kao cvijeće, snažnima kao oluju, a mudrima kao sunce? —

To su bili dani, kad je duša tonula — — — — Trzala se je kao zvijere sapeto lancima, koje u prvoj svojoj snazi misli slomiti okove, ali na poslijetku klone.

— Ljudi smo! Zovnuo si nas k sebi, ali majka Zemlja čvrsto nas stišće grudima gladnim. —

— Zar da se snagom goluba dignem u orlovske visine? —

— Progovori, Gospodine, ne puštaj u dvoumici svisnuti krunu stvarjenja svoga! Zar sam ova k a v Tvoja slika? —

Oltar se je dizao kao gora sionska, iz koje udarahu gromovi, a kandioce pred njim gorilo je kao grm Mojsijin. Gorilo i ne trnulo se. Kao njegovo svjetlo drhtala je duša Petrova. — — — — —

Gospodin šuti? Ne! Progovorio je. Kada? Komu? Njegovoj majci i ona je kazivala Petru Njegove riječi u davnim molitvicama, koje su lijepe kao plavet nebeska iza dalekih gora.

— Da te zbacim s prijestolja, na koje mi te je ona postavila? Ali je tužna slika praznog prijestolja! —

I on zavapi kao da se lome grudi:

— O razapeta boli Getsemanska! —

A kameni zidovi odjeknuše:

-- O razapeta boli Getsemanska! —

I diže se Petar i koraknu k vratima crkvenim. Vani je bjesnio vjetar. Ulazio je i u crkvu i vijao slabašnim svjetlom u kandilu.

Ono je drhtalo, ali nije gasnulo — — —

A da ugasne, puklo bi srce stare crkve i mnogo drugo s njime. —

Nikola Kolarek:

Iz uspomena na mrtvog viteza sv. Grala.

(Nastavak.)

Nezaboravan ostat će svim učesnicima socijalni tečaj na Homcu, djelo nesavladive energije našeg Viteza sv. Grala. Kad su već svi kurzisti počivali na svojim domovima, uhvatio je on tek čas vremena, da odahne od napora, što ga je uložio u ovaj tečaj. Pozvao nas k sebi u redakciju i pričao, kakve je poteškoće morao da svlada, dok je ostvario nastavak tradicija soc. tečajeva svoga velikog učitelja dra Kreka. Pomagao sam mu kod priprema i bile su mi prilično poznate brige, što ih je znao tako vješto sakrivati. Da ne nabrajam drugo, On je jedva dan prije polaska dobio popust na željeznici, nakon lične intervencije kod direkcije u Ljubljani! A ipak na licu Njegovu nije bilo vidjeti kroz čitavo vrijeme drugo, do onog karakterističnog posmjeha u sitnim valovima oko usana.

Ma da je bilo u vlaku, koji nas je imao povesti u Krekovu Sloveniju, i odličnih gostova iz Bačke i Banata, on je već u Zagrebu sjeo u naš dački vagon i za nas je tim časom započeo socijalni tečaj. Okružen časnom braćom, započeo ih pitati, koliko je pojedini raširio štampe

u svom mjestu. Onda je prešao na zanimivu temu o svojem putovanju po Međumurju s najinteresantnijim poglavljem o susretaju s „preloškim pašom“, koga je konačno nepopustljivim napadajima, na veliku radost Međumuraca, otprovio iz Preloga. Živa je debata doskora privukla oko njega veliku grupu tako, te su već iz drugih vagona dolazili kurzisti na početak soc. tečaja. On je bio u svom elementu. „Časna braćo, žurnalistika je naša najpotrebnija akcija. S njome možemo sve postići. Samo nam treba dobrih žurnalista. Pamtite: iz redakcija polazi se na ministarske stolice. Viviani, Briand, Clemenceau, Millerand, Pašić, Protić, Korošec, Pribičević; svi su ti bili nekad žurnaliste, pa postadoše ministri. I hvalio je žurnalistiku kao vješti trgovac svoju robu. Visokim je glasom pozivao, ko želi u žurnaliste, neka Mu se javi. Pa opet završavao refrainom: „Viviani, Briand . . . Protić i Korošec bili su žurnaliste. Tko hoće biti ministar, mora najprije u žurnaliste!“ Ali nitko nije imao ambicije da postane ministrom i tako je Njegova agitacija, barem za onaj čas, ostala bez vidnog uspjeha.

„Časna braćo, vi ćete na Homcu vidjeti rad jednog od najboljih slovenskih socijalnih organizatora, župnika Mrkuna. Ugledajte se u njega! Ja ću biti s vama zadovoljan, ako svaki od vas bude, ako ne Mrkun, ono barem Mrkunić“.

Svuda, u Ljubljani i na Homcu i po svim mjestima, kuda smo za vrijeme tečaja prolazili, bio je On centar, oko koga se sve kretalo. Bez njega nije se zapravo moglo ništa učiniti. On je određivao dnevni red, najavljiivao predavače, tumačio nejasne izraze, vodio debatu, bio tumačem svih institucija u čitavoj okolici. Svoja je naredjenja izdavao obično odmah iza objeda. Stavši na rub podija velike dvorane homečkog izobraževalnog doma reskim je tenorom, koji je prodirao do u kosti, povikao: „Ustaj!“ i onda su svi bez razlike pažljivo slušali i bez prigovora izvršivali njegove diktatorske zapovijedi. Ali znao je On, da kurziste za dnevne napore odšteti kod večere duhovitim zdravicama — uz čašu vode. Jer na Homcu je vladala kroz sva 4 dana potpuna apstinencija! Kad je obredao svoje „adute“, onda je, da veselje bude potpuno, uz salve smijeha, držao zdravicu u čast Peri Rogulji. Pa kad se ispraznila dvorana, a umorni se kursisti već krijepili snom, on je okružen grupom đaka, pjevao s njima sevdalinke do u kasnu noć, dok nije prvi prekinuo ugodnu zabavu: „Vrijeme je, da idemo“. I pošao je među đake i među njima, na tvrdom ležaju, proveo kratku noć.

* * *

Došavši iz Ljubljane, jedne ljetne večeri, vraćao se iz redakcije, nakon što je uredio hitne poslove. Pratio sam ga komad puta, i on me ispitivao, što rade „časna braća“. Morao sam o svakom referirati. Prije nego se rastadosmo, zaustavi me, potrepta me po ramenima i u značajnom smiješku reče: „Ove ću godine biti ja vaš spiritual.“ Svoju je riječ vjerno držao sve do časova, dok je ležeći u Sarajevu na smrtnoj postelji ostavio kao baštinu „časnoj braći“ bogatu svoju knjižnicu, za koju je uložio svaki slobodni filir.

Znalo se je, da je dr Petar Rogulja u posljednje vrijeme često, vrlo često zalazio među zagrebačke bogoslove. Neki su iz njegovih izjava znali, da s veseljem ide, i da ih voli.

Poznavao sam mrtvog Viteza iz redakcije. Gledao sam ga kao govornika na sastancima, u polemici i mirnom nastupu. Ob ovom dr Petru

Rogulji rekao je dobri poznavao njegov, da je ljubav mrtvog viteza sv. Grala prema stvari, kojoj je posvetio svoj život, teško padala i na mnoge, koji su skupa s njim radili. Jer on je tražio žrtvu, po mogućnosti potpunu žrtvu za Kristovu stvar. Gdje toga nije našao, znao je jetkom ironijom i sarkazmom koriti i šibati. Čovjek bez srca, tako je često nazvan.

Napadna mi je bila silna promjena, što sam je zapažao na njemu, dok je među nama boravio. Tražio sam joj razloge. Ne dugo. Pomagao je on sam: „Vi ste odlučili, da se sasvim posvetite Kristu i stvari Njegovoj, spremni da podnesete za Njega i patnju i sramotu. To vas, vjerujte, ne će minuti. Ali ja vas baš zato poštujem, zato ste mi dragi“. To je bila polazna točka, s koje sam pratio svaku riječ i gestu njegovu: da nas što bolje pripravi na žrtvu, koju je svaki od nas imao da prinese Kristu. I zato nam je bio iskren, kao rijetko gdje. Sakrivene dragulje silnoga svoga značaja, u koje je samo malo njih imalo priliku da zagleda, otkrivao je svaki put, kadgod je došao među nas. Pričao nam je o svojoj mladosti, o školovanju na srednjim i višim školama. Anegdote svoga putovanja po Njemačkoj, Belgiji i Francuskoj. Nije propuštao da govori i o svojim tadašnjim svakodnevnim borbama, o uspjesima i nactima. I brige svoje i udarce životne borbe, koji su ga često stizali, sasvim se povjeravao „časnoj braći“. Pa dok smo koji put, potišteni sami s njime trpili, on se najednom energičnom gestom znao uzdignuti do heroja žrtve: „Mili moji, mi moramo biti spremni na najteže žrtve. Da žrtvuemo ne samo malo ugodnosti, nego i ono, što nam je najdraže. I onda, kad budemo sve, bez pridržaja, položili na oltar žrtve, onda očekujemo, da će nas tek zabaciti kao iscijeđeni limun. I u tom času moramo znati sačuvati mir svoga srca i ostati vjerni svojim načelima!“ Tako nas je pobjeđivao i lomio svaku skepsu.

Naš je „časni otac“ imao dobar uspjeh. Dostojno je otvorio vrata u naše duše i on je u svako vrijeme mogao sipati vatru svog gorućeg srca u duše „časne braće“. Redovito svakog tjedna dolazio je među nas. I samo je trebalo, da ga tko opazi na kraju dugačka hodnika, već je zvono javljalo, da je došao „časni otac“. Iz svijue se soba zgrrali bogoslovi u sobu, gdje se on obično navraćao. I sad netko otvara vrata, netko mu skida šešir i kaput, netko ga opet pita o ovom, ili onom, dok se svi ne sakupe. Dotle se on već smjestio kod „svoga“ pulta i podbočen pitao: „Jesmo li svi?“ Jednoglasnom je odgovoru slijedilo pitanje: „Što hoćete časna braćo, da vam pričam?“ Kad se svi slože, onda započinje škola. S olovkom i papirom u ruci, ili pozorno prateći svaku riječ i gestu, slušaju ga njegovi učenici. „Časna braćo, vi me izguraste s ovoga pulta!“ Što se dogodilo? Da ga bolje čuju, primakoše se neki bliže k njemu, i tako ga pomalo odrinuše od pulta, kod kojega je podbočen stajao. Ovako je redovito bivalo. Kad je svršio oblatnatno predavanje, započeo je razgovor. Tu bi se obredala pitanja o svim granama naše katoličke akcije i njenim potrebama. „Gledajte, gradove smo skoro sasvim zapustili, jer smo sve energije koncentrirali da dobijemo selo. Ali nije to dobro! Socijaliste će nam zaraziti radništvo i bit će teško jurišati na jednom izgubljene pozicije. A mi još sada nemamo stručnjaka za radničku i opću komunalnu politiku“ i risao nam je soc. bijedu, koju je gledao svaki dan u kući, gdje je stanovao. „Vi iz grada studirajte radničko pitanje i komunalnu politiku. Vi bolje poznate okolnosti i imat ćete za to više srca. Trebamo jakih, borbenih ljudi, koji će biti centar našega rada u gradovima. Bez njih ne možemo naprijed!“

I u neobično vrijeme, poslije 8 sati navečer, kad je polazio u redakciju, znao se navratiti k nama. Pokucao bi na vratima, pozdravio s „Hvaljen Isus, časna braćo!“ nabacio nekoliko misli i brzo otišao. Tako nam je na staru godinu 1919. navečer došao čestitati sretniju 1920., koja je prvoga njega pokopala, s listom biskupa Mahnića. Reče nam, da smo mi prvi, kojima pokazuje pozdrav Učitelja Mahnića. Biskup je govorio o žutom pokretu i odgovoru kardinala Gasparria na propozicije jednog vođe naših reformatora: „Časna braćo, talibus defensoribus non eget Ecclesia! Mi ćemo poći s Rimom, pa stajalo nas to kakovih žrtava. Naš je položaj težak radi riječkog pitanja. Ali mi ćemo znati razlikovati političke poteze rimske kurije od odredaba, što ih Rim izdaje, kao glava Crkve. A i za našu pravdu nacionalnu stvar pobrinut ćemo se, da bude zastupana dobrim informacijama. O tom mnogo ovisi“.

Tako nas je školovao mrtvi Vitez sv. Grala.

* * *

Jedva smo se nekako smjestili na početku zimskog semestra 1919/20. Još nijesu ni predavanja započela, već je naš novi spiritual došao, da nam, kako izričito naglasi, on prvi progovori, kako ćemo se sub specie aeternitatis spremati kroz čitavu godinu za kasniji rad.

„Čitav naš privatni i javni rad moramo promatrati i upravljati sub specie aeternitatis. Pod tim vidom vodimo mi i naš državni život. A i vi morate svoju pripravu za kasniji rad da vodite sub specie aeternitatis. Prije svakog znatnijeg rada morate postaviti pitanje: koliko će mi to koristiti, da budem što vjerniji i sposobniji sluga božji. Vaš je poziv u najjemenitijem smislu socijalni. Onaj čas, kad svećenik sjedne u ispovijedaonicu, vrši on takvu socijalnu funkciju, kakvu ne može da obavi ni najspretniji socijalni politik. Jer socijalno pitanje nije samo pitanje želuca. Kad bi to bilo, onda ne bi naši bogati slavonski gazde za prvrata plijenili spahiluke. Socijalni je problem u prvom redu pitanje unutarnjeg zadovoljstva. A u ispovijedaonici će vam ljudi istovarivati more socijalne bijede, na koju ćete ulijevati blagi lijek za potištene duše. Zato studirajte socijalno pitanje, ali pamтите, da ne može valjano socijalno raditi onaj, koji zanemari svoj stručni studij“. Prolazio je redom sve predmete, od apologetike i dogmatike, pa sve do — židovskoga i pokazivao kako se u njima mora gledati i socijalna važnost.“

„Studirajte sv. Pavla i njegove poslanice i govore, pa ćete vidjeti, kako je on moderno širio i branio kršćanstvo. U crkvenoj ćete historiji naučiti, kako je Vječni poklad, što ga je Krist dao svojoj crkvi, ostao do danas isti, nepromijenjen, a kako se ono, što je u Crkvi ljudsko, mijenjalo. Što je jedno stoljeće sagradilo, drugo je razgradilo. Ali Crkva je svoj ljudski elemenat znala prilagoditi potrebama čovječanstva. Upozoravam samo na to, kako je izvršno upotrebila ženu za karitativni rad u formi starodrevnih diakonisa, kako je pomoću redova unijela u čovječanstvo smisao za organizovani socijalni rad. Neka vas to ne smeta! To je djelo ljudi, i baš te činjenice najbolje dokazuju, kako je jezgra Crkve božanska“.

Ideje pokreću životom, ideje, časna braćo, privlače. Eto liberalizam je raskrhao socijalne sisteme, na kojima je kroz stoljeća počivalo ljudsko društvo. Liberalne ideje rimskog građanskog prava normiraju čitav naš javni život. Mjesto našeg starog zadružnog prava ucijepile su našem seljaku norme rimskog trgovačkog prava. Tako je kapitalistički princip

prikrojen na naš stari, komunistički život. U Rimu su trebali da dodu plemenita braća Grakhi sa svojim reformama, osobito agrarnom. I mi ćemo trebati svoga Gaja Grakha, da pametno rješava naš agrarni problem. Ali mi ćemo, u tom slučaju, imati i svoga Livija Druza, koji će vještije nudati masi više, i koga će zato masa slijediti. Historija se ponavlja! I to je jedan problem, koga vi ne smijete u svojoj pripravi mimoići!

„Mi ljudi laviramo između životinje i savršenstva, između Krista i Sotone. Možemo se usavršiti. Samo moramo u sebi pronaći jednu sposobnost i nju kultivirati do skrajnjih granica. I to je zadaća vaša, da svaki otkrije u sebi najvredniju stranu i u njoj se specijalizira. Jer moramo biti radi ideje, kojoj smo se posvetili, ljudi najveće spremne. To znači raditi sub specie aeternitatis! (Nastavit će se.)

Jože Piber:

Meditacija.

Ob rdeči luči med belimi gredami sanja — noćni sanjar — vodom
met in solze proti nebu joče.

„Rože sem trgal na tvojih poljih in rožmarine, Gospod —“ tako pričem
njam betlehemsko pesem sam s seboj —

kot kralji jutrovih dežel ob znamenju v božični noči in polno nerazre-
šenih skrivnosti — kot svetel demant bil bi tvoj —
vsejasnih v filmu misli zrem pred sábo. (Vse neutelešene simfonije igrajo
moje koščene, v temo vpleténe roké.)

„A kdaj spoznal bom tebe, veliki Bog — od vekomaj Hieroglif? Kdaj
v tvojem srcu bo sanjalo moje revno srce?“

Po parku je molk zavpil in vodom je obstal kot da priti do Njega
bilo bi vsem nemogoče.

S. J. Nádson — Tine Debeljak:

Mili drug, -- jaz vem . . .

Mili drug, — jaz vem, priznam odkrito,
bled da je moj verz, bolan, plahutajoč . . .

Ta nemoč bolešt mi prizadeva skrito,
često tajno plakam v tiho noč . . .

Ni na svetu hujšega od muk jezika:
z ust s težavo krik izvije se na dan;
in zastonj ljubezen dušo žge velika:
jezik naš beraški je, hladan . . .

Mavrica vseh barv, razlita po prirodi,
zvok vglāšene pesmi s strun drhteč plahi,
bol za ideal in solze o slobodi:

Kāk z besedami izrazim naj vse to? . . . —

Kàk naj svet brez mejni, svet razpet pred nami,
in duševni svet, z nemiro m prepojen,
živo naj naslikam z robimi zaznami
in kako izrazim v verz naj omejen? . . . —

In molčati, kadar jok razlega se kroz tebe,
in se siliš, da miril bi rad
v grozni borbi, proč trpljenje le krog sebe . . .
Ne, molčati nočem in ne morem, — brat! —
Pusti, da — kot borec — spon teh ne razbivam,
da ne lijem — prorok — luči iz višav: —
v tolpo sem odšel, v trpljenju z njo prebivam
in kar znam to dam: — odgovor in — pozdrav . . .

J. A. — Ljubljana.

Ali je redovništvo še času primerno.

Meništvo! Kdaj je bila ta cvetka krščanstva bolj teptana, kot v današnji dobi! Kdo je ne prezira, kdo se ne spotika nad samostani? — Vsemogoče očitke se dviga proti njim. Nekateri izražajo bojazan, da bo radi par sto ljudi, ki se posvete deviškemu življenju, trpela rast in napredek naroda. Drugi vidijo v obstoju samostanov le kottišča lenobe in brezdelja in računajo, koliko novih stanovanj bi se dobilo, ako se redovnike postavi na cesto. Tretji — in teh je menda v tej vrsti največ — govore o velikanskem mrtvem kapitalu, ki leži brez opče koristi nako-pičen po raznih samostanih. Vsi ti pa se strinjajo v tem, da smatrajo redovništvo kot družbi škodljivo napravo, za nekak izrodek krščanstva, ki bi ga bilo treba že davno odstraniti.

Pri nas v Jugoslaviji postajejo ti glasovi vedno glasnejši, ki jih pravilno moremo ceniti le, ako jih nesmatramo kot posamičen pojav neraz-položenja proti samostanom, temveč jih je treba spraviti v zvezo s splošnim kulturno-bojnim razpoloženjem naših svobodnomiselcev in njihovega časopisja. Le ti se danes že toliko odkriti, da ne zatajujejo več naivno, njih boj velja le samostanom, ne pa Cerkvi, da so le proti redovništvu, ne pa proti religiji. Sovražniki krščanstva jesno uvijajo, da ima Cerkev ravno v svojih redovih najjačjo oporo, najsilnejšo oporno moč nasproti brezverstvu in razkristjanjenju človeške družbe, zato velja njim prvi boj, prvi strel kulturnega boja zadene samostane in njih ustanove, kri redovnikov je prvo, kar zahteva revolucija! Vsak zaveden katolik lahko takoj uvidi, odkod prihaja in kak namen ima klic po odpravi redovništva.

Jasno je pa tudi, kdo je v to poklican, da odloča o upravičenosti raznih verskih redov in kongregacij. Gotovo si ne bomo stvorili sodbe iz pojmovanja in stališča drugih religij, vprašanje se tudi ne da pravično rešiti na podlagi teoretiziranja modernega racionalizma, ampak vprašati je treba Cerkev, ki je mati vseh teh naprav in zanje odgovorna. Nauk Cerkve pa je, da redovi in redovne naprave nujno spadajo k celotnemu sestavu cerkvenega življenja, da so pojav, ki izvira iz najglobjega, bistvenega pojmovanja krščanstva. Nauk Cerkve je, da evangeljski sveti povzročajo pri marsikaterih osebah življenski poklic, ki v spolnjevanju

obljub vednega devištva, uboštva in pokorščine slede idealnem, bogovnavdahnjenemu hotenju, posvetiti vse življenje božji službi in tako zadostiti za one soljudi, ki tavajo za zmotnimi cilji, gnani po poželjenju mesa, poželjenju oči in napuhu življenja. Mnogo je oseb, ki šele v redovnem stanu morejo svoje sile razviti do polnega razcvita in najti svojemu značaju primerno udejstvitev. Zato pojav menišтва v katoliški Cerkvi ni nekaj slučajnega, temveč bistvenega i le svedoči, kako Cerkev kljub raznolikosti značaja vernikov razume za vsakega najti primeren izraz verskega življenja. Cerkev si more ponosno spričati, da je razumela v vseh vekih se prilagoditi iz same sebe toku in duhu časa, da je vedno našla primerno obliko, v kateri je mogla čim popolneje vršiti svojo božansko misijo med narodi zemlje. In edeno temu cilju so vedno služili tudi njeni redovi, kakov nas uči zgodovina. Cerkev prvih stoletij je silne, dolgotrajne boje z neštevilnimi herezijami zmagoslavno izbojevala pod vodstvom učenega, dobro discipliniranega menišтва; pokristjanjenje zapadne in severne Evrope je potekalo iz samostanov in veliki papež Gregor VII. je zamogel tako korenito reformirati verskonaravno življenje svoje dobe edinole oprt na vzorno ispeljano organizacijo Clynysške kongregacije. Skoraj odveč bi bilo omenjati, da se nam je le potom samostanov ohranila antična kultura, da so bile naselbine menihov skozi več kot 1000 let edina torišča znanosti in umetnosti, edino toplo gnezdo, kjer so se mogli razviti početki ustvarjajočih narodnih kultur.

In ako Cerkev še tudi danes vstraja pri svojih verskih redovih, kongregacijah in samostanih, potem tega ne smemo smatrati za nekaj okrneli izrastek na njenem živem organizmu, ampak, kot vedno, tako tudi danes z redovništvom dosega svoje posebne namene. Doba, ki jo živimo, se upravičeno nazivlje socialna doba, ker bolj kot kdaj prej se delovanje posameznika in tudi družbe skuša uravnati v dobrobit skupnosti. Socialno življenje našega časa je pa tako zamotano, tako polno različnih pojavov in oblik, da mora vsak, ki hoče socialno koristiti, poleg onih nalog, ki jih je preje družba stavila, spolniti še mnogo novih, težkih pogojev. Pride li redovništvo, v teh spremenjenih razmerah tudi kot socialni faktor v poštev?

Nasprotniki redovništva si pač ne upajo odrekati socialne funkcije takozvanim aktivnim redovom, kar je njih delovanje v javni blagor preočitno, absolutno pa odrekajo pravico do egzistence kontemplativnim redovom. Glede aktivnih redov je jasno: delo, ki ga vrše v dušnem pastirstvu, v šoli in zlasti na karitativnem polju je nenadomestljivo. Celo nasprotniki so prisiljeni priznati samostanskim učnim zavodom prednost pre državnimi in dajejo svojo žensko deco v pretežni večini v vzgojo redovnicam. Kaj naj rečemo o strežbi bolnikov, o obskrbovanju azilov za onemogle starce i nepreoskrbljeno deco, ki je pobirajo na cesti in rešujejo popolnega fizičnega in moralnega propada. Ne bilo bi težko, s številkami dokazati vse ogromno delo, ki ga vrše redovi na polju krščanske caritas, če prav bi bile statistike le približne, aproksimativne, ker redovniki ne delajo za številke, temveč za Boga. Le Bogu plačniku je znano, koliko mladih življenj ovene v strežbi kužnim bolnikom, ki so tudi od najbližjih sorodnikov popolnoma zapuščeni, koliko tihih, nesebičnih žrtev darnjeje na altar krščanske ljubezni do bližnjega, žrtvujoč vse ugodnosti življenja in končno življenje samo bednim in najbednejšim iz človeške družbe. To je heroizem, ki se ne da kupiti ne s srebrom, ne zlatom, ampak ga more doprinesiti le krščanstvo v upanju na posmrtno plačilo.

Toda, kaj je s kontemplativnimi redovi? — Predno govorimo o tem, je treba poudariti eno stvar: Cerkev je popolna verska družba, ki se more enakovredno primerjati s politično družbo (državo) in kot taka v posesti združevalne pravice zase in za vse svoje ustanove, redove in kongregacije. Res, da je to materia mixta, nekako cerkveno-politično polje, in je želeto, da se uravnava v prijateljskih odnošajih s političnim oblastimi, toda, kljub temu ostane Cerkev nad državo po svojem namenu in ne narobe. Je pa tudi v lastnem interesu vsake države, podpirati Cerkev v njenih stremljenih po poglobitvi verskega življenja med državljani, kajti le državljani, ki priznavajo božje zakone, bodo vestno spolnjevali tudi državne postavbe. Vsako, Cerkvi nasprotno postopanje državnih oblasti nasprotuje pravičnosti in je nasilje. Vzemimo le naš slučaj: Med tem, ko se vsem drugim ljudem pusti svoboda v načinu življenja, da le ni družbi v kvar, se hoče ta pravica odrekniti redovnikom. Zakaj se ne bi smelo združiti 10 ali 15 moških ali ženskih oseb v eno družbo, se odtegniti svetnim opravilom, družini in lastnemu premoženju, ako se jim tak način življenja zdi najprimernejši služiti svojemu Bogu? Mnoge osebe se družijo v družbe in hiše z vsemi drugačnimi, družbi naravnost kvarnimi nameni — in čudno, proti tem ni ugovora! Sicer bo kdo ugovarjal, češ, kontemplativni redovi žive na stroške družbe. — Tu je pač treba razlikovati: v veliki meri krijejo potrebe za delom lastnih rok, kar pa prihaja od zunaj, so prostovoljni darovi, miloščina, v kateri ni nihče siljen. Vsi ti pa, ki darujejo samostanom ali Cerkvi sodelujejo pri veliki dobrodelni akciji, ki že od vseh stoletij poteka iz zamostanov. Premoženje Cerkve je služilo v vseh časih preskrbi revnih in ubogih! To je zgodovinsko dejstvo vseh stoletij, ki ga ne spravi s sveta vse obrekovanje in lažisumničenja nasprotnikov Cerkve! Da je to velikega pomena v narodnem in državnem gospodarstvu, je razvidno samo po sebi.

Vendar moremo vprašanje kontemplativnega meništvja le kot verni katoliki, in z socialnega stališča, pravilno presojeti. Življenje kontemplacije je življenje odpovedi in molitve. To je življenje nadomestilne molitve. To je življenje nadomestilne molitve za vse one, ki nimajo časa, da bi molili, njih življenje je spravna daritev za vse one, ki so se odtujili Bogu. In če marsikdo, ki je živel Bogu odtujeno življenje, vendarle najde milost srečne smrti, se ima tudi zahvaliti temu redovništvu, ki daruje Bogu svoja dobra dela in pokorila v zveličanje duš. To meništvjo je živ, tvoritveni del v občestvu katoliške Cerkve, ki je enoten organizem poln stvarjanja in življenja. Dela molčečih, tihih redovnikov enačijo podzemskim vodnim žilam, ki skrivno učinkujejo, da zelene polja in nevidno namakajo livade in tečejo dalje, kjer se združujejo z drugimi tokovi nevidno in neslišno. Kar je bilo mučeništvu Cerkvi v dobi preganjanja, to ji je bilo meništvjo v poznejših stoletjih in je še danes mogočen dokaz za božanski izvor Kristusove ustanove. Dolga stoletja je veljalo meništvjo krščanskem svetu kot tip krščanske popolnosti.

Kakor so se zapadni narodi učili od meništvja reda, dela in podločnosti, tako morejo biti redovniki tudi današnji družbi v zgled čistosti, odpovedi in samozatajevanju. — Mnogi možnost spolne zdržnosti sploh zanikavajo. In vendar lahko vsak čas vidijo mladeniče in mladenke najlepših let, ki v službi večnih idealov žive popolnoma čisto. — Neizmeren egoizem se šopiri vse povsod, okužuje družinsko in javno življenje in grozi zatreti vsako sled krščanske ljubezni in nesebičnosti. In takim

ljudem, ki so si sicer po krvi in ognjišču sorodni, pa vendar po sovražstvu in sebičnosti odtujeni, je samostanska družina, ki ni združena po tradiciji, tem več ljubezni, živ memento! — Nekaj naravnost nepojmlivega je pa moderni družbi, ki živi tako često od krivično pridobljenega bogastva, prostovoljno uboštvo. Pač res, da ji manjka zadostnih nagibov za tolik heroizam. Velik problem našeg časa je, kako izenačiti socialna raspotja med stanovi. Veliko je število onih, ki razmotrivajo v dolgih in temeljnih razpravah o tej stvari. Toda kje so, kadar je treba teorijo prenesti v prakso? Toda, ako ljudstvo vidi, kako zapuščajo često tudi bogati raskošna stanovanja in razvajeno življenje in se posvečajo redovniškemu življenju, da tu strežejo revnim in bolnim, potem morajo verjeti da v samostanski celici ne iščejo udobja in naslade, temveč, da zapuščajo bogastvo in svet, da v službi večnih idealov služijo za posmrtno plačilo. Ako ljudstvo vse to vidi, potem more tudi verovati, da je izenačenje na podlogi pravice možno v krščanstvu pa tudi edinole v krščanstvu. Potem tudi veruje, ako se umu govori o posmrtnem življenju, dá le to v resnici biva. In kdo, ki socialno misli, more oporekati, da je tako delo kontemplativnih redov, socialno koristno?

Tudi zgolj kontemplativni redovi niso torej brez važnosti za človeško družbo, da naravnost potrebni so. Da se jih toliko preganja in sovraži, je iskati vzroka v tem, ker njih obstoj vzbuja v duši marsikoga slabo vest, neljube spomine, ker so redovniki žive priče, da je možno življenje čistosti in odpovedi. — Pa tudi Cerkev kot živ organizem jih potrebuje. Pravično in primerno je namreč, da ima taka verska družba, kot je ravno r. kat. Cerkev v svojih vrstah osebe, ki žive zgolj njenemu najvišjemu namenu. Ona rabi prostovoljcev, ki je odpovedo vsakemu drugemu opravilu in služijo edinole Bogu. Mi, ki verujemo v moč molitve in cenimo priprošnja pri Bogu in veličino duhovnih žrtev, se zavedamo, da je življenje teh redovnih oseb nad vse blagonosno.

M. Soljačić :

Lepeze.

P. B.

Lepeze, lepeze,
što dišete mirise
sa grudi djevojačke,
ne bunite sna
naših patničkih priča!

Duše su naše drhtave
i srca izjedena.
Mi smo ko šuma hrastova,
što plače zimi cvijeće uvelo,
i oči naše plašljive
i našu bolest golemu.
Ne blažite nam truda naših golemih.
S radosti vaše svi ćemo da umremo
u jedan velik dan.

Lepeze, lepeze,
 pustite nas da tonemo
 sve dublje, sve dublje
 u te naše bolove.
 Da vidimo očaj duša velikih
 i srž života našijeh!

— Malene bjehu stare vaše utjehe —
 Ej — sad nam dajte tuge goleme,
 da zaplovimo u te bezdane
 i izronimo srca čovječja.

Da svakoj duši dademo
 po jedan pehar krvavi
 i jednu dušu patničku
 i jednu ljubav čovječju.

Lepeze, lepeze,
 što dišete mirise
 sa grudi djevojačke,
 ne bunite sna
 naših patničkih priča!

Prudhomme — M. Pretnar: Le vase brisé.

Počeni vrč.

Vrč, kjer ta cvetka uveneava,
 udar s pakljače je zdobil,
 dotik bil lahen je da zevo
 najmanjši šum ni bil razkril.

Se v steklo raspoklina nežna
 zajedala je dan za dnem.
 Bilo potezo le je bežno,
 nepaznim skrita je očem.

Za kapljo kaplja se gubila
 je vode; vse je zdaj zaman.
 Nikakega več ni slepila:
 vrč počen je, pazite na nj.

Tako pod roko, ki je drago,
 srce izmučeno trpi,
 dokler naposled ne omago
 in cvet ljubezni uveni.

Vsekdar zakrito svetu čuti,
 zajedati se polno ran,
 ki jih od nas nihče ne sluti:
 Vrč počen je, pazite na nj.

M. Sudeta :

Prvo proleće.

Znam. Proleće je bilo, kad se mleko cedi,
po jabukama zrelih mirisala trava;
a ja sam osetio, da ko seta plava,
nešto ide u me, i pogled mi sledi.

I u svako jutro puno molitava
odsle ja sam snio jedan pogled, bleđi.
Verovao mnogo. Maštanja u bedi
moja su mi bila kao davna java.

Da. Tako je došla jednom prolet meka,
a s njome i jedan oblak iz daleka.
Sve su sanje moje u njeg se gubile . . .

O onda kroz plave devojačke oči
u mene je sišo jedne bele noći —
i moje su reči prvi puta ljubile.

Anton Vodnik :

Ivan Pregelj: Joannes Plebanus

Prečudno hitro je vzrastel Ivan Pregelj iz svoje prve skromne zbirke „Romantika“ in večerniške povesti „Mlada Breda“ do „Balad v prozi“, ki dihajo že vse vonj njegove samosvoje čuvstvenosti in samorasle besede, pa preko „Tlačanov“ in „Zadnjega upornika“ do globoko intimnih lepot v „Otrokih solnca“ in religiozne mistike „Joannesa Plebanusa“ (v Dom in Svetu, 1920).

Ivan Pregelj je po smrti Cankarjevi (o, ti ubogi, kolikokrat sanjam o nenapisani Tvoji „Ženitnini v Kani Galilejski“, kako nam je tesno brez Tvoje besede, ti silni mož, ti dobro dete, o Ti, po silnih lepotah trudni daljnovidec! . . .) naš najresnejši, najglobokejši umetnik, ki gleda svet in vse vesoljstvo v opojnoskrivnostnih dimenzijah religije in večnosti, v svojem zadnjem delu moško pobožni, od nepojmljive besede božje presunjeni interpret evangelijev . . . Kar nebi mogel izraziti ostri dogmatični duh, to je položila globoko-religiozno doživljajoča umetnikova duša v včasih skoraj vizionarno silna občutja. V svojem, rekel bi, elementarnem religioznem doživljanju je Ivan Pregelj sijajni antipod razbitih duš v iskanju Neznanega v moderni srbohrvatski liriki.

Joannes Plebanus, kjer je epičnost hkrati čudovita lirika, kjer je telesnost, kljub temu, da je včasih drastično materialna, dematerializirana, oproščena brutalne teže naturalizma, ker se vedno, vedno zavedane, da je človek srivnostno bitje z neumrljivo dušo, potom katere smo v čudni zvezi z metafizičnim svetom, z onostranstvom in smo vedno tako blizu temnega misterija Božanstva, ki pa dobiva tu vedno svetlejši, jasnejši obraz neskončne dobrote in skrbi, obraz Očeta, ki prečudežno raste iz

besed Kristusovih: Oče naš, kateri si v nebesih... Tu se ta silni misterij realizira v človekovi duši potom skrivnosti polnega metafizičnega sorodstva: On nas je ustvaril... On nas je odrešil... Marija, mati Božja...

Vsled tega metafizičnega elementa, ki vse prešinja in ki daje vsemu stvarstvu silne dimenzije večnosti (a kakó ničev se ti zazdi naturalizem in laži — realizem, ki ni sub specie aeternitatis, ki se neodraža na neskončnem obzorju Nepojmljivega, v primeri sto umetnostjo!...) zadobi včasih kak prizor v Joannesa kljub strogo lokalni omejitvi mistično brezprostoren in brezčasen, oz. vseprostoren in osečan, neskončen značaj, ki je čudno skrivnostna sinteza časa in kraja. Na pr.: (Katica, nezakonska mati, se je kamenčkala na produ). „In ko je doigrala, je zajela po dva kamenčka naenkrat, potem tri, štiri naenkrat, se je zasmejala veselo in tlesknila z rokami:

„Že spet doigrala srečno!“

„Lepa igra“, je odvrnil ribič, „pa stara. Že Sara se je kamenčkala, ko je dete nosila.“

„Kdo je bila Sara?“ je vprašala ženska in obraz ji je pokrila trudnost.

„Da tega ne veš! Abrahamova žena je bila, stara čeljust in siva, a ljuba Bogu. Njen sin je bil Izak.“

*

S čudovitim vonjem je prepojil Pregelj o Joannesu besedo „mati“. (Katica, ki ji je lastno dete umrlo, je dojila tuje otroke.) In nam jo je naslikal z nežnostjo (o, kako lepa in ganljiva je v ustih in močnih rokâh moža!) in religioznostjo, da se je fisis čisto poduhovila in poneskončila.

— „Sancta!“ je vzkliknil Joannes, ko je videl Katrico dojiti tuje matere dete. —

Ali silna vizija, ko leži Joannes bolan in blodi in zaprosi mleka.

— „In je videl v grozi in slasti, da je bila žena sramežljiva odpela obleko nad svojimi dojnimi udi in so sinili mehki in topli: strašna lju-bezen ženskega telesa. In je čutil, da se je nagnilo zdravo telo nadenj in je dahnil vonj nepoznane polti. Njegova moška in trpka narava je jeknila v brezmočnem uporu:

„Svinja!“

Nato je slika ugasnila, a vstala nenadoma znova, sijajno večna. Tam je klečala žena, skrivnostna razumu in srcu. Z obema rokama in krčevito je bila rastrgala obleko na svojih deviških prsih. Njene oči so prosile k Sinu, njena usta so govorila Sodniku, ki je prihajal:

„Poglej, moj ljubi sin, teló, ki te je nosilo, in prsi, ki so te dojile! Bodi usmiljen, kakor si obljubil!“ — (D. in Sv., str. 283; l. 1920).

In ko je pri maši dijakon Peter zaprosil vikarja Joannesa, naj mu da piti iz keliha Gospodovega — tedaj je vikarju zadrhtela duša in je videl: žena je nad tuje matere dete zgrnila prsi. „Naj sem, naj sem kakor žena, ki je dobro storila.“

Obrnil se je in obhajal tovariša... —

To je čudnovito globoko, transcendentalno doživetje materinstva. kakršnega je zmožen le krščansko, mistično — religiozni pesnik...

*

„Joannes Plebanus“ je globoko umetniško delo. Bogastvo lepote je nakopičeno (sit venia verbo!) v njem. In studija — kulturne zgodovine

in toliko tihih, tihih podrobnosti. (Kulturni zgodovinarji bi mu morali biti hvaležni — pa mu ne bodo!) In ljubezni . . . da, ljubezni . . . (Skrijse. naturalizem, pred to večno lučjo človeške duše! O skrivnost! O slast! Tudi najbednejši imajo duše, neumoljivo dušo! . . . In ljubezen je, ki jih oživilja!) Joj, koliko jo je in kako vroče v klasičnih pridigah Joannesa Plebanusa: do domače besede in zemlje, do rojakov, preprostih — toda dobrih, dobrih, in do besede božje in do vsega, vsega . . . Joj, koliko jo je in kako grozne: do Kristusa, trpečega, odpuščajočega . . .

In kakó je Ivan Pregelj rešil v Joannesu problem človeka — duhovnika, ki v bolečinah in askezi raste k svojemu Gospodu! S plemenitostjo in resnostjo in z ljubeznijo (da, z ljubeznijo!) kakor more zopet le — religiozni pesnik . . .*

*

Ivan Pregelj je pisatelj z velikim obzorjem in globokim življenjem srcá. Po smrti Ivana Cankarja med slovenskimi pripovedniki do sedaj edini, ki odpira naši besedi novih vrelcev, naši duši novih lepot in novih opojnosti . . . Njegov slog je res njegov, ves njegov, brez deklamatorskega patosa in retorike. Sem in tja spominja na preprosto dikcijo evangeljev, kar tako blagodejno vpliva: glavni stavki, zvezani z enostavnim veznikom „in“, kar daje pripovedovanju značaj resnosti, pristnosti, iz globočine izvirajoče resničnosti (ne mislim tu zunanje!), sveže in tihe monumentalnosti . . . Nekaj posebnega je v njegovem slogu, kar mu vliva opojnosti in čudovitosti pesniškega razmaha. Novo je v našem slovstvu tudi to, kako hoče čuvstvo ali misel v njini neenotnosti kar najtočnejše zajeti v ozko obliko besede: pomaga si s sestavljenkami, ki so v časih naravnost vzorne in lepe. —

Ivan Pregelj je tudi naš najglobokejši, filozofsko doumevajoči kritik. Slovenska katoliška moderna je nanj lahko ponosna.

Mihajlo Firak:

Zapisci.

21. II. 192. O, kako strašna je osamljenost duše! Koliko puta zaplače ona, zaplače tiho i bolno, tako bolno! — Sam, sasvim sam usred bučnog, rastalasanog svijeta . . .

U samoći rađa se bol, samotna i neznana gine.

More trpljenja talasa se dušom, poplavljuje svaki njen drhtaj, jadom i čemerom zalijeva čežnje, u zametku truje svaki poriv za srećom i vedrinom, olovnom tugom ovija dane mladosti moje.

Tugom ovijena duša i otrovane čežnje.

Jer je samotna duša usred nebrojena ljudstva i nitko ne zna o bes-krajnoj žudnji Istine i Ljepote i Ljubavi, jedne Ljubavi. A samo tom žudnjom živi duša i zato joj nema zavjetišta na zemlji.

I neznan potucam se kraj dvorova onih, koji zovu sebe ljudima, a duše ne čute i ne znaju, što krije ona u sebi.

* In dotični gospodje, ki se baje skandalizirajo nad Joannesom, bi morali biti zato pisatelju hvaležni — pa mu tudi ne bodo . . .

Tko će me primiti, tko će mi dati da počinem i sudbu svoju tko će razumjeti? . . .

Komu da otkrijem svoj svijet, tko će htjeti, da pogleda u njega, tko će da dušom pristane uz mene? . . .

Bože, — jedini Ti!

Ti, koji mi daje dušu i daje mi da spoznam njena neumrla bogatstva, njene bezdane dubine i beskrajne čežnje. Ti mi daje dušu, Ti mi objavi njenu sudbinu — jedini ćeš Ti da je prigrliš k sebi i da je primiš kao svoju. Jer Ti je jedini ljubiš!

Ti ćeš uslišati beskrajne njezine čežnje i naselit ćeš se u bezdanim njenim dubinama.

Razbij moju samotnost!

Rasprši tugu!

Osjeni životovornim bljeskom svoju dušu i zavlada u njoj na vijek!

27. II. 192. — Što je sanja? — Toliko sam ih imao i jedino sam u njima živio. A sad se nekud izmiču, blijede, moja se ljubav k njima ohlađuje i bolno, tužno je u duši. Sad trepet strave, sad fini, nježni akord boli, sad opet mukli glasovi pogrebnih zvona prostruje dušom. Tako tužno i bolno je u duši.

Oh, što su sanje, što su? Hoću da znadem sad, kad nastaju, kad me napuštaju, kad blijede njihove sjene obilaze dubinama duše.

— Hoću li moći bez njih živjeti i kako ću, kad je u njima bila sva životna radost, sva ljubav? Ljubio sam ih nada sve, i čutio sam, da one ljube mene, nježno, duboko i vjerno. To je bila moja jedina ljubav, jedini uvjet i izvor dosadanjeg mog života. Njima sam hranio ubogu dušu, vjerovao tvrdo u njih i nadao se.

I sad — one odlaze, gube se, ne znam kuda ni kako. Prati ih umirući sjaj i mrtva tišina. Hoće li mi sa sobom odnijeti i vjeru i nadu. Drhtaj i groza obilazi najdubljim i najskrovitijim zakucima duše.

Oh, što ste vi, sanje?

4. III. — Strašni časovi! Duša bez ikakvog truda skroz na skroz prozire svaku stvar, i nigdje ništa ne nalazi, nigdje ne može počinuti. Sve pusto i prazno, a najviše ono, što sam najviše volio, u čem je bila sva nada, ono, što me je vabilo k životu, u čemu sam nalazio najviše uživanja. O, kako sam se varao! Sva ljepota svijeta, koja me omamljivala nestade. Preda mnom stoji svijet kao čista prozirna ploča, prozirna i prazna, a kroz nju prodire moj pogled u beskrajne daljine, u nedogled. Jedinie tamne, neprozirne točke na toj ploči jesu grijesi, koje sam počinio vjerujući u svijet i tražeći u njem hrane za svoju dušu. Te me točke sad bodu, probadaju svoju nutarnjast, jer su jedine, koje gledam na prozirnoj i praznoj ploči svijeta. I ništa više, ništa! Pustoš svijeta, u kojoj ko sablasti strže bludnje i grijesi, a u nedoglednoj daljini pomalja se vječnost.

Vanitas vanitatum et omnia vanitas! . . . O, zašto moram da to tako bolno osjetim, da gledam tako jasno ispraznost svijeta? Tako jasno, da bi je dodirnuti mogao. I zaista, evo čutim, kako se to ništavilo ta praznoća dodiruje duše; kako jeziva groza kao sjena smrti prolazi čitavim mojim bićem. Sve propada, sve se gubi, iščezava, ostaje smrtni strah i bezgranično kajanje.

. . . et omnia vanitas!

Pa zašto sam Te onda izdao, kad bez Tebe nema ništa, kad je sve u Tebi, o Jedini, Svemožni, mo j Bože? . . . Da, moj si, i ako sam

Te izdao, jer kuda ću, kad si Ti svagdje i uvijek sam u Tvojim rukama?

Zašto sam Te zapustio i predao se svijetu, svijetu bez Tebe? Zašto sam pošao bludnim stazama i zatvorio uši svoje pred Tvojim glasom. Jer uvijek si me zvao, a ja nisam htio da Te poslušam.

Ljubio sam samo sebe i svijet radi sebe i nijesam htio da znam, da sam i ja i svijet Tvoji, u Tvojoi vlasti, od Tebe stvoreni i da mi Tvoja, ne moja volja ima biti zakon. Zato me kaznila Tvoja pravednost i sad drhćem pred licem Tvojim, Gospode!

Milost, milost, molim i snagu, da vjeran budem u službi Tvojoi do vijeka!

Boško:

Jutro.

U mesečini beli
luči plešejo
in sence na barje mečejo;
nemir . . . v lozah
kakor bajka v noči
skrivnostno zveni:
Jutro je,
jutro.

N. Sop:

Moja ruža.

Uvenula je ruža
u vrtu žiča moga,
i sniva, tiho sniva
svoj rajski, meki san.
A ja je miran gledam
i suzama je rosim
svu noć i čitav dan.

Al kada mjesec drhtne
vrh dolova i gora,
na uvenuloj ruži
zablisne nade sjaj.
I kao da se moli —
A s moje duše bježi
sva tuga, bol i vaj.

Boško:

O poldan.

Na parobju gozda
 bele breze
 in oblaki prek neba;
 tiho je, da slišim mir
 in molk polja.

Naokoli sonca žarki;
 v poljanah, v ozarah
 vse pokojno spi . . .
 in vendar glas nekje zveni
 kot jok daljni iz noči.

Anka Šop:

Dobrotvorko!

U mjesecine sjaju, što meki blaži ritam
 Dobrotu tvoju čitam,
 Dobrotvorko moja!

U blagoj sunca zraci, što tisuć blaga krije
 Ljubav me tvoja grije,
 Dobrotvorko moja!

U ljetnom blagom danu i pčela sitnih roju
 Ja gledam dušu tvoju,
 Dobrotvorko moja!

U tamnoj oblačini i buri, što se diže
 Ja tvoje gledam križe
 Dobrotvorko moja!

U pehar zahvalnosti spram tebi sad ti velim:
 Slit srce svoje želim,
 Dobrotvorko moja!

D. Kamber:

Jeseni.

Kada više sniježnih gora
 Magle kruži divsko kolo,
 Zimin pozdrav vjetrić nosi
 Svirajuć na — granje golo —
 Kako tužno, kako tužno
 Zuji mukla pjesma granja,
 Ko kad cvjetna mladost klone
 U naručju umiranja.

Kako brzo prođe sreća
 U proljetnom smiješku, slavi!
 Zadnji joj se pijev rasplinu
 Na stepama zaboravi. —
 Drukče sada zvijezde sjaju
 I s nebese sunce plavih:
 Proljet naša — sanak pusti, —
 Jesen — to je život pravi.

Anka Šop:

Novi lik.

Preda mnom novi kazat će se lik. —
 Na gori plamnoj rajskoga čeznuća
 buktjet će vatra isušenog pruća
 uz zanos i uz klik.

Jecat će duša uz želju i bol,
 kad tvrd se vjetar s novih strana javi
 razbojnim batom da bije i gnjavi
 i smuti srca pol.

Nemilom ruljom stupat ću k'o div
 po svježem čaru procvala tek cvijeta;
 dignut ću oči, da mi već ne smeta
 taj nazor svijeta nemio i siv.

M. B.

Rastanak.

Parobrod je odlazio malo prije sunčanog zapada, a ona je ostala na obali sama sa suzom u oku. Iz daljine vidio se još samo bijeli rupčić, zadnji pozdrav s mora. Ponio ga je tihi val, a onda je utihnulo sve i zvomilo je pozdravljenje. Ona se vratila do tranvaja, sjela i gušila čuvstvo, koje je proviralo iz čitave duše. Najradije bi bila plakala, ali se svladavala, jer je sve moralo biti tajno, a ljudi bi je bili pitali: čemu plače.

Kad je sišla s tranvaja, žurila se kroz rasvijetljene ulice i bilo joj je teško. kao da je tko progoni i pita: čemu se žuriš? — Ona je ljubila čitav svijet, a te večeri činilo joj se, da su svi ljudi zlobni i dosadni, kao legenda,

I nije pošla kući, nego je sjela na klupu, u vrtu pod šljivom, gdje su prošlih dana sjedali: on, njezina sestra i ona. Sestra kod kuće čita roman od Fogazzara, on je oputovao, a ona sjedi tu sama i misli na njega i na valiče posute mjesečinom. On je otišao i rekao, da se ne će povratiti za koju godinu, jer ide daleko, daleko preko mora, u svijetli francuski grad. A kad joj je preporučio, da moli za njega, glas mu je

drhtao tako meko i oči su se njegove krijesile. Nije mogla da izdrži, već je sjela na klupu i brisala oči onim istim rupčićem, kojim mu je domahivala zadnji srdačni s Bogom.

I sada on plovi sam s njome u duši. On misli na nju i valjda ponavlja sinoćnje časove s njom provedene. Bilo je lijepo, jer oni su tako blizi i govorili su o mladosti i životu. — I kad on sađe s palube, i onda će pomisliti na nju i na ljetu. I žalit će, što je ostavio, a nije rekao, da će doći skoro, kad opet šljiva procvate.

Ona ga pozna. Mek je on i voli je, ali ona će mu pisati i blagosloviti puteve želja njegovih: Nemoj doći! Čekat ću te! Kad duša tvoja bude puna i srce ti se bude opilo ljubavlju čitavoga čovječanstva, onda priđi, da vidiš golemu radost!

Bila je velika u tom času. Ona se je pregarala, ali ipak, kad je zvonilo večernje zvono, ona je plakala.

Onda je pošla kući skrušeno, kao da, se vraća sa sprovoda, i bilo joj je teško.

Majka je samilosno pogleda, a sestra dotrča k njoj, ljubezno je zagrlila i reče: vratit će se! Opet će biti lijepo! I još bi je bila obodрила, ali ona se otrgla i pošla u svoju sobicu.

Na večeru nije došla, nije ju nitko ni pozvao, već je uzdisala duboko i zaspala na fotelju.

A dobra je bila noć i vedar njezin san. Ona ga je svugdje pratila i čitave četiri godine proživjela je u toj noći.

A kad se u jutro probudila, sunce se već bilo visoko diglo. Ona je ustala, radila i mislila na njega i na lijepu francusku zemlju, gdje boravi on nepoznat i ni od koga opažen. On sakuplja biserje u dušu svoju i dragulje sjajne, da ih, kad joj opet dođe, prospe pred nju i daruje joj dubinu duše svoje.

I tako su prolazili dani u mislima tiho i neopaženo, kao tihi i nepoznati koraci putnika po stazama svijetlih proljetnih noći.

Ona je čekala; vjerovala i molila. Bila je dobra kao svibanj i lijepa kao ciklama.

On je mnogo puta gledao s prozora, kako djevojke prolaze i svaki put činilo mu se, da čuje daleku melodiju svoga kraja: Nek prolaze, nek prolaze! Moja proći ne će!

KULTURNI VJESNIK.

Izložba Mirka Račkoga. — (Umjetnički Paviljon.) — Mirko Rački je veća umjetnička individualnost. On se ne gubi u malenim risarijama ponajviše geometrijske vrijednosti kao što to čini Oton Iveković na najnovijoj izložbi u Ulrichovu salonu, već zahvaća jakošću svog duha i smionošću svoje tehnike

snažne momente iz mističkog, narodnog i modernog života i to na osebujan način. Kroz dugo izbijanje u tuđini prekopao je sve moguće škole i smjerove, dok nije našao sebe i to ne u bučnoj efektivnoj formi nego u dubokom izraženom sadržaju. I sasvim tim da se je kod mlađih ukorijenio futurizam, dapače

kubizam i triangulizam (Proletni salon), koji je počeo osvajati i našu publiku, ova izložba, jer ne pokazuje prenavljanje niti prekapa stare otrcane škole, proizvodi ugodan dojam i zadovoljava savremeni ukus.

Današnje društvo željno odmora očekuje nervozno novotarije, koje bi mu ga imale pribaviti. Tražeći originalnost osuđuje šablonu i prelazi preko nje prezirom. I pravo je. Samo je krivo, što u gramženju za novotarijama trpi mnogo puta umjetnost na uhar ekstravagantne tehnike, koja je od sekundarne važnosti. Te ekstravagantnosti kod Račkoga nema. I jer nije ni futurista, ni kubista, ni triangulista, ni dadoista, pitanje je, na koji način on zadovoljava moderni ukus. Na to nije teško odgovoriti. Ne treba nego baciti pogled diljem duge dvorane Umjetničkog Paviljona i stvar je riješena. Dvorana je rasvijetljena potpunoma. Mlado proljetno sunce razasulo je blago svoje svjetlosti po zidovima i oživljava likove davajući im poseban čar, koji izlazi iz jačine i jednostavnosti najfinijeg kolorita. Razumljivo je, da će bogatstvo svijetla dušama izmorenim, od pokolja i svakodnevnih patnja posebno imponovati, a jednostavnost boja prišteduje modernom živčevlju napor, koji iziskuje, slike komplicirane koloritne strukture.

Današnji umjetnici prepuni raznovrsnih impresija, ne mogu da luče na lak način najmarkantnije, a za značajnije čute potrebu, da ih što prije izbace, jer svaka impresija, koja malo duže počiva u duši, problijedi pred novim, koje se svakog dana u obilnoj mjeri nagomilavaju, pa nije sposobna da se producira (barem ne uspješno). I Rački je sin svoga vremena. I on hoće da poda što prije, s nekoliko zahvata zamisao. Boje ima u vlasti. Nekoliko dominantnih, koje se svuda očituju (modra, crvena, bijela) prave sve mo-

guće nuance, gdje gdje tako smjele, da ih nije mogao stvoriti nitko, nego umjetnik, koji ih je dugo prekapao, prelijevao, kao starodrevni alkimist u „izmučenoj retorti“. Te nuance se ne odrazuju u jednoj slici, jer bi postala naporna za posmatrača. Pojedine slike stvara on energičnim plohamo jedne boje između kojih uplete pramenove druge, krajeve potencirano istakne i efekat je postignut, sa štimungom a fresco. Otale uspjeh: slike ne treba dugo promatrati, one su na prvi mah jasne, a za umorne duhove dugotrajnim naporima ta činjenica mnogo znači. Ne slijedi iz toga, da je njegova umjetnost površna. Ne, ona je duboka, ali se brzo očituje. Ne treba je tražiti Diogenesovom lampom.

Ekspressionizam i stilizovanje su obilno zastupani. Tako se nalazi mnoštvo posve okruglih sovljaginih očiju, posve eliptičnih ustiju ili izvnutih u obliku pečurke. Sasvim ekspresionistička slika je „Marija i Marta“, ali je pretjerana, pa prelazi u karikaturu. Od narodnih stvari najistaknutije su: „Vila Ravijola“, „Devet Jugovića“ i „Udovice“. Ravijola kao i neke druge slike imaju dobru primjesu ornamentike, dok su „Udovice“ i „Jugovići“ tamno slikane, sasvim u opreci od većine drugih slika, koje se odlikuju eminentno svijetlim bojama. Lica su izrazita, a poze zgodne.

Misticizam zastupaju neki prizori iz Dante-ove „Divne Glume“ isprepleteni gdje gdje finom ornamentikom. Najinteresantnija je slika iz čistilišta, gdje se plamenovi pretvaraju u cvijeće. „Na Golgoti“ čini jak dojam. Grdno lice krvnika, žalost Majčina, Raspeti Krist, pomrčano sunce i pokajana Mandaljena, personifikacija ljudstva, jednostavno prikazani zaslužuju osobito priznanje.

Narodne legende imaju u sebi mnogo narodnog i u obličju i u odijelu.

„Madonna“ nema ništa nadnaravnog. To je obična žena. Oči su prozorne, ko staklo. Iz njih izbija mnogo života. „Naviještenje“ je čudovište od slike. Mješavina starog fresco-slikanja sa modernim ekspresionizmom. Izražaj je umjetnički. Poza i sva kompozicija vrijeđa religiozno čuvstvo.

Portreti su izraziti, samo su modeli bez jačeg izražaja. Oni su dalek jak izražaj slabo izrazitih modela.

Ostale slike su više manje ženski likovi, a reprezentiraju „Proljeće“, „Ljeto“, „Plesačice“, „Nevinost“, „Nebesku i zemaljsku ljubav“, „Šeherezadu“ i „Pastiricu“. One najbolje ekspresivno Račkijevu tehniku, koja je u svim gotovo jedinstveno provedena.

Previše je upadno potencirano izraženo naviranje krvi. Inače sama golotinja je takove vrsti, da se normalnog i ozbiljnog čovjeka ne doimlje, a abnormalnom nema mjesta na ovakovim izložbama.

Još preostaje par dobrih pejzage-a, koji ne zaostaju za ostalim radnjama. Intersantna je i dražesna mrkenta iz Dubrovnika. Po njoj šeće Satir, a ne kako je nekakav dobičina u „Jutarnjem Listu“ napisao elegantni đavol. Tko pozna staru dubrovačku literaturu, taj zna zašto je taj Satir tu.

Veseli nas vidjeti jednu ovako uspjelu izložbu iza toliko blijedih ili osrednjih izložaba, što smo ih imali prilike u Zagrebu vidjeti. G. Rački spada bez sumnje među naše najveće slikare. O tome nas je mogla uvjeriti ova izložba, koja ne ostaje bez traga i sjećanja kod svih prijatelja umjetnosti. Ona nam prikazuje velikog umjetnika, dubokog shvaćanja i originalnog izražaja.

A. Padovan.

Tristia ex Siberia. Spesnil
Vojeslav Molè. — Izdala in založila Nova založba v ljubljani, 1920. — Kljub vsemu nosi ta zbirka

pesmi znak artizma na sebi. Vse-povsod pogreša človek prvotnega, neposrednega, močnega izraza, kar postane posebno očitvidno vsled dejstva, da so topesmi intenzivnega doživljanja daleč izven domovine, sredi „let strahote“ in v drugem delu sredi upijanajočega odrešenja na nekaki simbolični poti skozi čarovite južne otoke, ki spremljajo pesnika kakor razkošna godba v njegovem velikonočnem zmago-slavju. Čim bolj se človek uživilja v to, kar bi nam moral pesnik povedati, tem bolj je razočaran. Vsako elementarno čuvstvo zmedli v enakomerni metriki, ugasne, ostane le še slaboten odsev srčnega ognja, ki se očituje v besedah po lahkotno žuboreči muziki, prijetni za uho, da se moraš siloma zbu-jati iz uspavila in prisluškovati čuvstvu, ki pripeva nekje daleč, daleč melodiji zvokov in moraš silno paziti, da te val ne zanese in te čutno estetično ugodje ne okani za utripanje duše, ki je v zvokih. To pa je minus za pesnika. Vemo sicer, da je povdarjal Ver-laine: mousique, mousique avant toutes choses — toda v njegovi muziki je pela duša neposredno vsak tresljaj duše je dobil svoj zvok, svojo noto, svojo barvo, do-čim je Moletova muzika mehanična, enakomerna, en in isti napev spremlja vsa občutja od groze do tihožitja. Tu se v goloti pokaže vsa nemoč artistič-nega izražanja. Mi pa hočemo me-lodijo duše, ne melodijo brez duše ali brez ozira na njo, hočemo eks-presivno godbo duše, ki nas bo žgala im pekla v dušo, da bi kri-čali v slutnji na neskončno ozadje vsega našega našega človeškega bistva . . .

Ne samo stalni napev njegovih pesmi, ki glušeče in samohotno dominira nad slabotno bolečimi akordi duše, ki mu onemoglo pri-

pevajo, razodeva Moleta kot artista ampak ves njegov način izražanja. Njegove slike so medloobrisne, neprijemljive, neplastične. Med prsti se ti zgube v prazen nič. N. pr.:

Iz ritma sanj, samote in tišine,
iz rož bolesti, misli in gorja
ti spletam svojega srca tercine.

Ali:

Skoz sence blede se smehlja
mladost. —

Včasih pa je katera klub plastičnosti nedojmljiva, ker ni organsko in logično zrastle iz celotnega čustvenega kompleksa in je brez vsake ekspresivne sile.

N. pr.:

A z menoj
je šla pogleda tvojega megla. —

Metafere mu nikakor ne pomagajo do nazornosti. Čim bolj se otupljaš vanje, tem bolj se ti razblinjajo, nazadnje ostanejo samo še besede, ki nosijo na sebi mučen vtis diletantstva. N. pr.:

Še vedno duša v nas tiči
ognjena,
iz bron a čistega kot solnce
vlita,
nepremagljiva kot železna
stena.

Poleg teka tu čudno opliva čisto nelogična vzporeditev metafor. (Kako popolnoma drugačnega kova je ista metafora z bronom v Župančičevi „Kovaški“!) Vse to izvira iz napačnega umevanja metaforsnega elementa v pesmi, ki nikakor ne sme biti samo v okras, dekoracijo, ampak mora ojačati predstavo do telesnosti. —

Pa Mole ni artist samo v izražanju, ampak tudi v čustvovanju, kar posebno jasno kaže ciklus „Bog“, ki je nekak artistski misticism in je brez kakega globljega religioznega doživetja. T. D.

Talijanska knjižnica kršćanske apologetike. Kao što je još danas kod nas, tako je bilo i u Italiji — toplja želja učenog svijeta:

zgodna moderna knjižica apologetike. U ovo doba novih istraživanja i strašnih napadaja to je nužda. Tiskarski zavod „Fiorentina“, da brani kršćanske istine na svim poljanama filozofske, bogoslovne, socijalne i povijesne znanosti, počeo je izdavati krasnu savremenu „Biblioteca di apologia cristiana“. Neke su knjige te knjižnice originalne, a druge prijevodi. Svaki svezak ima od 300 do 600 stranica. Svako pitanje je dosta duboko izrađeno. Borba Crkvi Kristovoj i njezinim svetim naukama naviještena je i u Jugoslaviji. Bez dubokog znanja i neprestanog učenja teško je uzdržati i svladati u sebi i vani borbe i napadaje raznih neprijatelja Krista. Danas svaki jugokat. dak mora da bude i apologet. Treba čitati, ali držeći se uvijek one: jedno djelo dobro proučiti više koristi, nego na brzu ruku pročitati čitavu knjižnicu. Mi trebamo čake apologete, ali za to treba duboki nauk i život udešen po načelima Kristove crkve. U teškim danima sadašnjosti, tko nije apostol, taj je otpadnik. Zato uz stara godišta „Hrvatske Straže“, uz mostarsku knjižnicu „Savremenih pitanja“, i „Apologetsku biblioteku“ vlč. dra. Carevića u Splitu i Devivierovu: „Kršćansku apologetiku“, poznavaoćima talijanskog jezika preporučujemo i ovu talijansku: „Biblioteca di apologia cristiana“. Do sada su izašla slijedeća djela: I. A. Palmieri: Dogmatski napredak u katol. shvaćanju. U njoj brani razvitak dogme ne samo protiv evolucionista i racionalista već i protiv formalističke nepomičnosti istočnih i ruskih pravoslavnih. II. Ruville: Natrag sv. Crkvi. Imademo hrvatski prijevod te knjige kod „Narod. knjižare“ u Zagrebu. III. i IV. Pavišić: Kodeks života. Ovo je najbolje

svjetsko djelo napisano na obranu vjeronauka. U njoj će svaki katol. radnik pera i riječi naći zgodne dokaze, statistiku i t. d. Bilo bi zgodno, da „Vrhbosna“ ili „Hrv. Prosvjeta“ prevede ovo djelo učenog pokojnog dalmatinskog socijologa. V. A. Huguenij: Kritik i Katolik. VI. Batiffol: Povjesna vrijednost evandelja i „Orfeum“ od S. Reinacha. Iza pseudživotopisa Isusa Hrista od Renana, nitko nije gore pisao o Spasitelju nego što je židov Reinach. Knjiga Botiffola će zato dobro doći ne samo sa apologetskog gledišta, već i za učenje izvora povijesti Isusa Krista. VII. Batiffol: Početak Crkve. Remekdjelo povijesti je o početku kršćanstva. Pred ovim sjajnim stranicama i sam Harnach morao je da se pokloni. VIII. Posteris: Humanizam i kršćanstvo. IX., X. i XI. Allard: Kritična povijest progonstva. Sjajno djelo, u kojem je kritično prikazana borba nasljednika Kristovih, koji su trpjeli i umrli za pobjedu nove kršćanske civilizacije. XII. Allard: Kršćanski robovi. I ta knjiga, u kojoj pokojni profesor povijesti prvog doba kršćanstva u Parizu Dr. Allard prikazuje djelovanje kršćanstva za oslobođenje robova, svakome će kat. đaku dobro doći. Alardova djela zaslužila bi, da se prevedu, da uliju novi žar u naš narod u borbi za krst časni i slobodu zlatnu. Tko pak želi, da se upozna sa svim vjerama svijeta i da vidi, kako vjera Kristova sjaje i pobjeđuje sve, neka prouči od iste knjižare prevedeno djelo u 5 svezaka, Martindale: Povijest religije. Učite, jer samo pravo znanje vodi k Bogu istine.

Stražar s Jadrana.

Espero katolika*. Ova esperantska kat. revija izlazi mjesečno

(u 24—48 str.) kao službeno glasilo kat. internacionale, pa je u tom smjeru i uređivana. Donosi vijesti o kat. pokretu iz svih zemalja, različne ideološke i organizatorne članke. Nadalje donosi vijesti iz esperantskog pokreta; njegove književnosti i koliko prostor dopusti po koji prijevod iz svjetske književnosti. Zbog bogatoga sadržaja možemo je najtoplije preporučiti, a osobito onima, koji se zanimaju za kat. pokret u stranim zemljama. Ako još kažemo, da su toj reviji svoj blagoslov poslali sv. otac Pijo X. (27. VI. 1906.), Benedikt XV. (20. VII. 1920.) mislim, da joj veće preporuke ne treba. M. L.

Narodna crkva. Orjaška postava zasljanja obzorje: Vidim Liebermannovega Jeremijo, vidca iz čigar obličja, oči in duše, pročišćene v krčih trpljenja, se izvija silen krik po Duhu. Padel je h nogam Gospodovim: „A, a, a, Gospod Bog! glej, ne znam govoriti, kar otrok sem jaz“. Svoj „jaz“ je otlačil pod lastno peto in ga zmlal v prah in iz tega uničenja je vplamenel genij pesnika in značaj proroka. In Gospod mi je rekel: Nikar ne reci: Otrok sem; ker pojdeš, kamorkoli te pošijem in vse boš govoril, karkoli ti zapovem. Nikar se jih ne boj, ker jaz sem s teboj . . . glej, svoje besede polagam v tvoja usta.“ (Jer. 1, 6—9).

V veliki duševni krizi je bilo izklesano obličje, ki proseva skozi meglo tisočletij v naš čas z močjo ustvarjene lepote in spoznane resnice. Mestni dom, Ljubljana. Ustanovljajo narodno cerkev. Gospod Milošević eleganten mlad mož, propoveduje nov nauk. Za učenikom gredo dijaki, ki so notorični bogotajci. Oni vidijo v narodni crkvi izbornu sredstvo „da rušijo Rim“. Čakamo, da se nam otvorijo vrata v nov idejni svet. Kako ste nas razočarali, g. Milošević! Žal nam je. Hranim par brošur iz časa Bismarkovega Kulturkampfa in tam

* Wien VII. Kaiserstrasse 10. Pret-plata je 12 jug. kruna godišnje.

najdete vse, kar ste povedali o Cer-
kvi, samo še bolj ostro, bolj glo-
boko in — duhovito!

Na uslugo sem Vam.

* * *

Mislim, da g. Milošević ni tako
važno prikazen, da bi mnogo go-
vorili o njem. Ko motrim pojav naro-
dne crkve, se mi zdi to le pomembno:

V Nemčiji se širi močan pokret
za obnovu notrenje kulture. Ta tok
je tako močan, da zelo socijalna
demokracija razmišlja, ali ne bi bilo
dobro, če se postavi na res nev-
tralno stališče napram religiji. Kul-
turna Mlada Francija raste v zna-
menju poduhovljenja vsega življenja.
Velik del kulturnih delavcev odkrito
nastopa v znamenju katolicizma.
Nasproti materijalizmu postavljajo
manifest večnega življenja, živo vero
v Krista in Cerkev.

Toda vse to je daleč, daleč...
Pri nas pa:

Buržoazija je rodila spako, na-
rodna crkva imenovano.

Kaj delate? (Na naslov me-
rodavnih faktorjev). Kaj delate z
Dom in Svetom, stem ponosnim
listom? Kaj literatura in kultura i td.
danes res nimajo pravega smisla

več v očeh nekaterih gospodov?
Saj ne zahrevamo tako silno mno-
go: saj D. i Sv., naše ognjišče i
gorišče, naj bi kolikor toliko redno
gorilo in nam dajalo gorkote in
ldči... Ker je D. i Sv. res dobra
revija in v splošnem daleč prekaši
n. pr. Lj. Zvon in hrvatske slične
liste — zato nam je tem bolj žal
in hudo, da se z njim tako po-
mačehovsko ravna kakor s prite-
pencem. Ali res ni mogoče dru-
gače? Resne? Da bi n. pr. izhajil
vsaj redno enkrat na dva meseca
in nekakor se daj na tri mesece in
še to brez vsakega reda. Danes je
n. pr. 9. aprila — 1. številke še
ni, čeravno je bila naznanjena že
pred 3 tedni. Stem izgublja list
ugled pri sotrudnikih in nazočnikih.
Jasno — vsakdo se naveliča neu-
mestnega čakanja. V vsem se po-
zna tako izdajanje. N. pr.: drugi
listi prinesejo kritike, D. i Sv. v 3,
oz. 6 mesecih! In veselje in zani-
manje peša... Vsajmalce, malce
i idealizma! Saj vem: sitni stroški,
tisk, papir, črnilo, čas... toda k
tem žrtvam malo dobre volje in
ljubezni za našo umetnost — dru-
gače bo D. i Sv. postal pastorek
„Kat. tisk. društva“. Idealist.

L I S T A K.

Za duhovnu obnovu.

Čeznuče. „Otvori usta svoja i napu-
nit ću ih“ (Ps. 80, 11.), govori Bog na-
rodu izraelskomu. U duhovnom su smislu
te riječi upravljene svakoj ljudskoj duši.
Čim se to duša otvara Bogu? Željama,
velikim željama. Čim je bog napunja?
Milošću. Milošću i vlastitim nastojanjem
postići će ona svetost. Ali eto, prije svega
je potrebno, da želi, živo želi postati sve-
tom. „Život dobroga kršćanina jest nepre-
stano sveto čeznuće,“ kaže Sveti Avgustiu.

Tko hoće da neko dobro postigne,

taj mora prije svega živo željeti da ga
postigne. To vrijedi svagdje. Neki se
bogataš dostao iza mnogo godina veli-
koga imutka. Zašto? Jer je radio i radio,
a na taj ga je rad gonila žarka želja da
postane bogat. Isto tako velikim željama
započeše svi pravi umjetnici i učenjaci,
koji stekoše uzvišenije bogatstvo. Tim
istim putem pođoše i svi kršćani, koji se
požeše k vrhuncima savršenosti. Tko
dakle hoće da bude potpun kršćanin, taj
mora to prije svega ozbiljno htjeti,
mora za tim postojano i svom
dušom težiti.

Gdje nema želje, tu volja miruje, tu nema govora o pravom radu. Zaokupi li nasuprot volju velika težnja za krepošću, to se ta težnja prelje i u osjetni dio duše, rasplamsa osjećaje i sada čovjek na krilima plemenitoga zanosa upravo leti putem kreposti. Volja djeluje na osjećaje, ovi opet na nju i to njihovo uzajamno djelovanje vodi k velikim djelima.

Ovo sveto čeznuće jest zrno sakriveno u duši, iz kojega raste prava krepost i savršenost. Dok je ono živo, dotle i duša bujno živi, čim ona umire, klone i duša i jedva će se dugo održati, da ne padne u teške grijeh.

Kako ćemo to čeznuće probuditi u duši? Prije svega treba da razmišljamo život Isusov i vječne istine. Na tom su vrelu svi sveti pili onaj sveti zanos, tu su raspljivali svoje srce ljubavlju k kreposti. Inteligentan kršćanin ne može da postane dubokim kršćaninom bez razmišljanja. Svaki bi od nas trebao da izuči tu umjetnost, svaki bi trebao da svagdanice razmišlja barem četvrt sata. Razmišljanjem upoznajemo, koliko je Bog vrijedan naše ljubavi; upoznajemo Isusa Krista i svoju dužnost, da mu postanemo slični; upoznajemo grdobu grijeha i strahotu njegove kazni, te se napunjamo dobrim strahom i svetom mržnjom na grijeh; upoznajemo krasotu kreposti i veličinu nebeske nagrade, te nam se krepost sve više mili i naše ufanje sve jače raste. Razmišljanje našu dušu rasvjetljuje, zagrijava je i čini gipkom i podesnom, da se dade svim silama na rad oko savršene kreposti. Sjetimo se samo, što je već učinilo od tisuća duša razmišljanje u duhovnim vježbama sv. Ignacija. One su znale biti posve odane svijetu i grijehu, a iz tih su vježbi izišle ko preporodene i napunjene žarkim čeznućem za savršenošću. I uvijek reći smo da su upravo te duhovne vježbe sv. Ignacija potrebne svakomu katoličkomu inteligentnu, koji hoće da započne dublji kršćanski život i postane cijeli čovjek, kršćanski značajnik. I moramo imati na pameti, da se poskrbimo, kako bi ih mogao izvršiti svaki naš drug.

Sveto čeznuće probudujemo nadalje tako, da češće obnovimo odluku da ćemo ići za savršenošću. To je ono, što dovikuje Apostol Efescima: „Obnovite se duhom uma svojega“ (4, 23). Treba da tu odluku obnavljamo svaki dan tako, kao da istom taj dan počinjemo pravo težiti za savršenošću. „Rekoh: sa d počinjem“ (Ps. 76., 11). Treba uvijek iznova počinjati; samo

strijljivom i ustrajnom otkrit će se božanska krasota.

K tomu treba da kao zaboraviš dobro, što si ga već učinio i misliš samo na ono, što ti još treba učiniti. „Braćo“, piše sv. Pavao, „ne utvaram sebi, da sam postigao, no jedno činim: ja zaboravljam ono, što je iz mene i posižem za onim, što je preda mnom.“ (Filip 3, 13.). Tko misli na dobro, što ga je već učinio, taj je u dvostrukoj pogibli: da se napuni taštinom ili da se preda lijenosti. Poslušajmo savjet sv. Augustina: „Ne budi nikad zadovoljan s onim, što jesi, ako hoćeš da postaneš ono, što još nisi. Koračaj vazda naprijed, ne stoj nikada, ne vraćaj se nikada natrag, ne silazi nikad na stranputicu.“

Napokon sjećaj se često svojih grijeha, misli na svoje sadašnje pogriješke ili ukratko: ispita! svaki dan savjest. „Braćo moja“, veli sv. Augustin, „hoćete li da snažno napredujete, ispituje sami sebe ne tajeći sebi ništa, ne laskajući sami sebi ni u čemu.“

Drugovi! Naš veliki i divni cilj da obnovimo sav svoj narod u Kristu traži velikih duša. Don Abondijska stisnuta, sebična malena srca ne izvedoše nikad ništa. Do velike se pak duše ne može doći bez velikih želja. Želiš li istinski, živo i mnogo, mnogo češ i postići. Budimo dakle u sebi velike želje, da nam one rašire dušu, koju će onda Bog napuniti nebeskom krasotom i junaštvom, što će spašavati siromašni naš narod i za ovaj i za onaj svijet. — o —

Internacionala.

Švajcarska. Konstituisanje kat. internacionalne unije kroči punim korakom naprijed. U siječnju ove godine sastavljen je švajcarsko-španjolsko-holandijski „Initiativ-Comité“, koji sprema internacionalni kongres u Freiburgu. Obdržavati će se u maju oko Duhova, a doći će na nj sve kat. organizacije iz Evrope, sjeverne i južne Amerike. Svrha je kongresa da se konstitucioniše kat. internacionalna unija, a prvi praktički rad te unije biti će osnivanje dačkog sekretarijata. Djelovanje će tog sekretarijata biti onako, kako je to predložila Jug. kat. Dačka Liga na svojem zborovanju u Mariboru. Mariborski sastanak dao je novih pobuda i mnogo života osnivačima unije tih, što se postavio na strogo kat. stanovište. — U svom pozivu na kongres pišu nam Švajcari: „Već su se pokazivale struje, koje su htjele, da oslabe katolički program unije, te da ju učine interkonfesio-

nalnom. Nas je Švajcare ohrabrilo, kada smo čuli rezolucije mariborskog zborovanja, koje tako jasno i oštro ističu katoličku osnovnu ideju.

Poljska. Prvi počeci kat. organizacija sižu u g. 1906. No sve do oslobođenja i ujedinjenja Poljske bile su te organizacije potajne, jer ih je vlada progonila, tako da su dobile gotovo urotnički karakter. Prava katolička akcija započela je tek iza uskršnja Poljske. Kat. mladež počela se organizirati, da digne svoj intelektualni i moralni život, da razvije individualne sile i da ih skupi u jaku vojsku karakternih ljudi. Pred dvije godine osnovano je društvo „Odrođenje“ (preporod), koje je osnovalo kat. organizacije po svim školama Wařawe, Krakova, Posena i Lublina, a sada ih osniva u Lavovu i Wilni. Čitav rad je koncentriran u sekcijama, bibliotekama i čitaonicama. A osim toga priređuju tjedno večernja diskusiona sjela. Kulturno im je glasilo Prad, koje odgovara po prilici Luči.

Internacio katolika osnovana je na VI. kongresu kat. esperantista u Haagu (u kolovozu 1920.) sa sjedištem u Grazu. Dr. Zamenhof (izumitelj Esperanta) je vjerovao, da će međusobno upoznavanje i približavanje naroda na neutralnom temelju mnogo doprinijeti za opći mir. S istoga stanovišta polazi i kat. internacionala. Baza svega rada joj je radikalni katolicizam, a kao pomoćno sredstvo međunarodni jezik Esperanto. Nastoji oko ujedinjenja katolika cijeloga svijeta za zajedničku akciju i boj protiv općega neprijatelja t. j. framasonerije. Dijeli se u više odsjeka. Kao najznamenitije spominjem ove:

Liga bijeloga križa za svjetski mir.

Udruženje trezvenjaka.

Liga za zaštitu djece i matera.

Kršćanska ekonomska organizacija.

Udruženje za osnivanje bezalkoholnih gostionica i hotela.

Internacionalna omladinska liga.

Odio za promicanje dopisivanja kat. omladine i t. d.

Internacionala obdržava jedamput u godini svoj kongres, koji će ove godine biti u Grazu od 8.—12. kolovoza. (Usput spominjem, da je Esperanto postigao već mnogo uspjeha. Mnoge međunarodne institucije upotrebljavaju ga kao službeni jezik, a sve esperantske novine i revije bi već bilo vrlo teško nabrojiti. U najnovije vrijeme je kod nas pod okriljem H. K. N. Saveza osnovano udruženje jug. kat. esperantista. Esperanto se može uz malo truda naučiti za mjesec dana. Liga također sa svoje strane preporuča

drugovima, da ga uče, jer će on po svojoj prilici biti službeni jezik kat. dačke internacionalne. Drugovi, koji žele o tome upute, neka pišu na H. K. Ngr. Savez (Kaptol 27) i prilože marku za odgovor.)

M. L. sršk.

Socijalno gibanje.

Socijalna organizacija u Francuskoj. „L' Oeuvre des Cercles Catholiques d' ouvriers“. („Djelo katoličkih radničkih društava.“) Ovim se imenom nazvala prva francuska socijalna katolička organizacija, koja je kao pionir prethodila svekolikoj katoličkoj socijalnoj i prosvjetnoj akciji.

Historijski razvitak. Pokretač je ove akcije bio Albert de Mun, koji je god. 1871. osnovao prvu organizaciju. Iza teške nacionalne katastrofe, nakon socijalne revolucije 1871., kad je izbila sva zaoštrenost klasnih opreka, osjetila se duboka potreba religiozne i socijalne obnove. Na rad za obnovu, za kršćanski socijalni poredak dao se sa silnim idealizmom Albert de Mun, čovjek akcije i organizacije. Ideolog je ove akcije bio La Tour du Pin, čovjek misli i doktrine. Oba, mladi časnici, posvetili su se organizaciji „L' Oeuvre“ svom dušom.

Osnovna je ideja bila: izmirenje društvenih razreda međusobnom saradnjom vladajuće i radničke klase.

Cilj je bio intenzificiranje religioznoga života i realizacija kršćanskoga socijalnoga poretka.

Rad je „L' Oeuvre-a“ bio podijeljen u 4 sekcije. 1. Sekcija za propagandu, 2. za osnivanja, 3. financijska i 4. obrazovna sekcija, koja je imala najvažniju zadaću: proučavanje socijalnoga pitanja.

„Commission des Etudes“ je proučavala znanstveno pojedina socijalna pitanja i izdavala rezultate studija u kratkim obznanama.

„Cercle d' Etudes“ je širio socijalnu i religioznu obrazovanost među radništvom.

Akcija „L' Oeuvre“ je zadobio veliko značenje po svojoj organizaciji radnika, koje je odgajao socijalno i religiozno. U doba cvata, oko 1890. bilo je u Francuskoj oko 600 Cercles-a.

No iza prve periode, periode organizacije i manifestiranja, djelatnost se L' Oeuvre-a koncentrirala na znanstvenom polju. L' Oeuvre je centar kršćanske socijalne doktrine. Revija „Association catholique“ reprezentira idejnu orijentaciju struje i grupe socijalnih katolika (solidarista, po našoj terminologiji).

Djelatnost se L' Oeuvre-a proširila i na zakonodavno polje. Albert de Mun

iznosi pred parlament cijeli niz reformi, proučenih u „L' Oeuivre-u“.

Sadašnje stanje. „L' Oeuivre des Cercles catholiques d'ouvriers“ je danas samo organizacija s lijepom prošlosti. Ona je utrla put ostalim organizacijama, i njezin se život prelio u ove nove organizacije. „L' Oeuivre“ je bio začetnikom organizacije omladine „Association Catholique de la Jeunesse Française“, koja je pred rat brojila oko 150.000 članova, a sada broji oko 2300 grupa sa 80.000 članova. Ova je preuzela apostolat socijalnoga rada i obnove.

Radništvo se organizira profesionalno u kršćanskim sindikatima, „Confédération Nationale de Travailleurs Chrétiens“ te doseže već 150 000 organiziranih članova.

Intelektualci surađuju u Socijalnim sekretarijatima i u Socijalnim Tjednima, gdje im je rad specijaliziraniji.

MLADEŽ je opet dobro organizirana u svojim skautskim i gimnastičkim društvima pa ne čini podmlatka „L' Oeuivre-u“.

Sve ove organizacije imaju svoga začetnika u „L' Oeuivre-u“, ali ih je potreba specijalizacije odcijepila od njega.

Postojeće organizacije „L' Oeuivre“ broje još kojih 120 Cercles-a u čitavoj Francuskoj sa 8000 članova, radnika i namještenika. Karakter mu biva sve više religiozni i prosvjetni, jer je socijalna i profesionalna organizacija odijeljena. „L' Oeuivre“ surađuje sada s religioznim i prosvjetnim organizacijama u župi, ali podupire i rad svojih potomaka.

„L' Oeuivre des Cercles“ pripravlja sada još jednu uslugu specijalnoj socijalnoj organizaciji, a to je osnutak „Union catholique de la France agricole“. Organizacija religioznoga karaktera seljačkoga staleža, koja je pridružena „L' Oeuivre-u“. Već se sada opaža potreba profesionalne organizacije seljaštva, pa će vjerojatno i ova seljačka religiozna organizacija prići u sindikalnu. Time će vjerojatno „L' Oeuivre“ završiti ulogu svoje socijalne djelatnosti, koja ima tako lijepu prošlost.

J. P. Š.

Ex oriente.

Početak kulturnoga rada među Ukrajinacima u istočnoj Galiciji. Svjetski rat ostavio je u ukrajinskoj zemlji teške posljedice, što se ne da tako brzo popraviti. Od godine 1914. do danas stoji ukrajinski narod u viteškoj borbi za svoju nacionalnu neovisnost. Kako će dugo ta borba trajati, nemoguće je danas reći. Sigurno je jedino to, da Ukrajinci ne će iz te borbe izaći prije, nego li im bude ujamčena sloboda i neovisnost. Život ovoga naroda može naći paralelu

samo u životu i težnjama irskih patnika.

Budućnost jedne nacije osniva se na visokim školama, kojih nažalost ukrajinski narod sada, za poljske okupacije nema. Sveučilište u Lavovu zatvoreno je za ukr. akademičare, kojih imade hiljadâ. Teologije koje su dugo bile centar kulturnog života ukr. naroda sada opustješe i veliki dio toga naroda ostao je sada bez duhovne i moralne potpore, koju je nalazio u svojim svećenicima. Ovih imade sada vrlo malo, jer jedni su umoreni, druge uništi pjevac, a trećima okupacija sveza ruke.

U istočnoj Galiciji imade grko katolika Ukrajinaca više od tri i pol milijuna. Svakome je čudno, da ujedinjenje, koje je od nazad dosta vremena prihvaćeno, nije na orijentu ostavilo dubljih tragova. Ne ču da se upuštam u razloge, samo pripominjem to, da političke i socijalne prilike nisu dopuštale, a još i danas ne dopuštaju, da Unija svoju zadaću izvrši. I pak je sigurno, da će ukr. narod u nedalekoj budućnosti, kad se prilike poprave, dično izvršiti od Providnosti namijenjenu mu misiju.

Kulturni rad je započeo. Organizovanje i muške i ženske srednjoškolske omladine već je zavedeno. I mnogi akademičari u, i izvan domovine, osjećaju potrebu organizovanja i već se započelo na svim linijama. Za te organizacije izlazi u Lavovu mjesečnik „Poztup“, redigovan od ljudi, u koje se svatko može pouzdati, jer su već davno poznati po svom radu. Među redaktorima ima također nekoliko bazilijanaca. Ovi pokazuju mladoj generaciji put do istine i istinske kulture. Najveću važnost polažu na odgoj karaktera. Gesklo „Poztupa“ jest: *Μεγάλα αἰτεῖται.*

Iz gradova istočne Galicije odazvaše se srednjoškolci, te ima nade, da ideja sadržana u geslu ne će propasti. Što više, kad ukr. narod dobije slobodu i neovisnost, uhvatit će ideja korijen u dušama velike većine ukr. omladine.

Braćo Jugoslaveni! Shvatite prilike mukotrpnog ukr. naroda, koji će u budućnosti stati u jednu jaku slavensku falangu za kulturni rad protiv liberalizma, komunizma i materijalizma! H.

Ukrajinski akademičari u Pragu. U Pragu na sveučilištu ima oko 700 ukrajinskih akademičara. Svi su organizovani u ukr. „Hromadji“. U posljednje vrijeme počeli su se živo interesovati za kulturni rad, koji tamo vodi jug. kat. akad. društvo „Krek“ i druge katoličke češke organizacije.

Na katoličkim principima formirala se sekcija Ukrajinaca akademičara, koja broji

oko 20 ljudi. Posjećuju često „Krek“, a živo se interesuju i za „Cirilo-metodsku Ligu“.

Ukrajinskim katoličkim akademičarima želimo najbolji uspjeh u pripravi na borbu za Hrista i potlačenu Ukrajinu!

Đački svijet.

Rim. O katoličkom pokretu naroda nama protivnoga, koji je našem narodu zadao skoro smrtni udarac, nije se još, koliko mi je poznato, kod nas pisalo. Evo nekoliko vrlo kratkih informacija o historiji, organizaciji i pogodnostima, koje imaju talijanski študenti, da se odgoje i izobrazbe za svijesne kat. radnike.

Pokret talij. đaštva datira od 80. god. prošloga vijeka, ako uzmemo kao njegov početak osnutak akademskih društava. Živi i intenzivni život talij. kat. đaštva započinje skoro u isto vrijeme kad i naš. No odmah mu je ograničen opseg. Ograničuje se na samu univerzitetesku omladinu. I to u početku mušku. Negov razvitak se je vidio na kongresima, koje je održalo u Genovi, Napulju, Turinu i Bononji. Glavna mu je svrha bila, da okupi u društva kat. študente i međusobno ih poveže. Ipak nije u tomu do rata potpuno uspio. Još je nekoliko akademskih društava zasebno opstojalo. U takvom ga stanju zateče rat. Kako i naši, tako su i talijanski đački kat. redovi ra rata pririjedili.

Poslije rata poče se mladež ponovno u društva okupljati i svim silama jedinstveno organizovati. Pokret je danas zahvatio takav zamah, da mu ne može nitko zaniijekati najljepši uspjeh. Bilo je to na kongresu prošle godine u Tridentu. Poslije periode podizanja, prikupljanja sila i organizovanja, u Tridentu talj. kat. đaštvo dade smjernice svom budućem radu i započe novi, intenzivni život.

Forma organizacije. Organizacija se zove: Kat. talj. univerziteteska Federacija (F. U. C. J.) Kako samo ime govori, tu je sabrana sveučilišna omladina muška i ženska. Nije uključena ni bogoslovna mladež*. Napose su na po-

* Upitah jednog talj. bogoslova, zašto nisu oni organizovani zajedno sa sveučilištarci, a on mi odgovori: Oni se organizuju, da se sačuavaju u vjeri, izobrazbe i osposobe za buduće kat. radnike. Mi to imamo u svojim zavodima. A kad se dobro pripravimo i odgojimo i stupimo u život, razumije se, da ćemo mi stupiti u prve redove za pobjedu kat. načela. — Treba spomenuti, da mnogi bog. zavodi imaju svoje zborove s različitim sekcijama.

jedinim univerzantia organizovana muška a napose ženska društva. I ako je u velikom narodu teško uzdržati jedinstvenu organizaciju, ipak se talj. đaštvo održalo dosta jedinstveno. Opći upravni odbor, koji bira predstavništvo sastoji se iz ovih lica: Opći predsjednik, opći ženski podpredsjednik za cijelu Italiju, 3 opća muška podpredsjednika, jedan za gornju, drugi za srednju, a treći za južnu Italiju i urednik glasila. Ostale opće funkcionere imenuje predsjednik, a u svom krugu svoje podpredsjednici. Tako je sačuvano jedinstvo, ali ipak dana je velika autonomija pojedinim društvima. Nije određena jednolična metoda za sva društva, već svaki prema svojim lokalnim prilikama razvija svoju djelatnost.

Imaju jedno zajedničko glasilo. Uređuje ga sveučilištarac. No nije to palestra mladih sila, već smotra, koja univerzitarima daje orijentaciju u svim savremenim pitanjima. Stoga ne pišu većinom daci, nego stariji ljudi, svećenici ili lajci specijaliste u pojedinim pitanjima. Svaki je član društva dužan držati glasilo. Osim toga imaju vazda na univerzama po kojega svog kat. profesora i svećenika verzirana u savremenim pitanjima, koji im češće drže konference. Ako još k tomu spomenem, da u Rimu imaju za se na gregorijanskoj univerzi viši Institut za religioznu izobrazbu, a u Milanu ove godine otvaraju univerzu s religiozno-kulturnim i političko-socijalnim fakultetom, možemo pojmiti, koje pogodnosti imaju da se svjesno i temeljito pripreve na borbu za kat. načela u budućem životu. Drugi put ću da izvjestim o unutarnjem životu društava i članova i njihovom radu prema vani, a ovdje još samo o novoj organizaciji saradnje u zajedničkom službenom glasilu.

Od ove god. razdijeliše suradnju na tri serije: a) religiozno-apologetsko-filozofsku, b) juridično-ekonomsko-socijalnu i c) umjetničko-literarno-povjesnu. Svaka je povjerena na redakciju specijalistima u dotičnoj struci.

Prva O. Garagnaciju D. I., upravitelju Višeg Instituta za religioznu izobrazbu na Gregorijanskoj univerzi, druga Dru J. Montiju upravitelju kulturnog sekretarijata pri „Pučkom Savezu“, a treća jednom odličnom književniku. Vrijedno je spomenuti neke teme iz prve serije, jer bi trebale da i kod nas budu obrađivane. Duševna izobrazba sveučilištaraca. Čitanje sv. Pisma u našim društvima (poslije Enciklike Benedikta XV. o sv. Jeronimu). Moralna veličina papinstva u današnje vrijeme, Sloboda Pape i Italija, Kat. Crkva i težnje moderne duše, Prijevare i pogibelji modernog idealizma, Ideja Boga

u savremenoj filozofiji, Bolesne nagrade religioznog čustva: teosofizam, spiritizam, Pojam slobode u kršćanskom naučavanju, Različiti pogledi modernog bezvjerstva i t. d.

Na koncu treba spomenuti, da je kat. univerzitetska organizacija ogranak organizacije cijele talij. kat. omladine seljačke, radničke i obrtničke, muške i ženske. Ova je opet organizovana u općem tal. kat. pokretu, koji se naziva „Pučki Savez“. Sve je to složno i divno organizovano. „Pučki Savez“ širi svoju djelatnost na sva područja savremenog rada, i upire sve moralne i materijalne sile, da savremenoj Italiji sačuva vjeru otaca i podigne Italiju kulturno i socijalno. Time se i tumače krasni uspjesi na svim poljima.

Rim 6. III.

fra J. B. O. P.

Vijesti.

† **Pravnik: Ivan Zvonimir Mijaković, domagojac.** Rodio se je 1899. g. u Krešimirovom gradu Šibeniku. Osnovnu i srednju školu svršio je u rodnom mjestu. Još u nižim razredima, netom je bila osnovana naša dačka organizacija, bio je jedan od njenih ponajboljih i najagilnijih članova. Svojim veselim temperamentom znao je uvijek držati drugove u dobru raspoloženju. Čitavim svojim radom mnogo je doprinio, da se je naša šibenska srednjoškolska organizacija održala sve do dolaska Talijana i ako nije imala skoro ni jednoga starijeg čovjeka, odgojena u našim redovima, koji bi je vodio. On je bio jedan od njenih mladih voda.

Vrlo rano, u nižim razredima srednje škole, pokazao je jaku sklonost prema glazbenoj umjetnosti. Poznao je više instrumenata te je već kao petoškolac bio dirigent dačkog pjevačkog zbora, a malo kasnije već je tako uznapredovao, da smo ga gledali kako dirigira mjesnoj orhestri u šibenskom kazalištu, koja je izvodila neke njegove kompozicije! Svi, koji su se rezumijevali u glazbu, te ga poznavali, proricahu mu sjajnu budućnost, i savjetovahu ga da se isključivo posveti muzici. Nitko se nije našao da podupre taj mladi talenat, pa ni sama njegova dosta imućna općina nije držala zgodnim da ga pošalje na studij, što je bila pokojnikova živa želja i o čem je neprestano mislio. Primao je samo mnogo lijepih savjeta i ništa više.

Siromah, videći da nema ni s koje strane pomoći, da ostvari svoje nakane, odlučio se posvetiti drugome zanimanju.

Teško se je odijelio od svog rodnog mjesta, gledajući kako Talijani zatiru svijeni narod u okupacionome području. Došao je u Zagreb i upisao se na juridički fakultet, a odmah i u „Domagoj“, gdje je imao svoje ponajbolje prijatelje i drugove. U „Domagoju“ nije se doduše mnogo isticao, jer zapravo nije niti mogao budući mu je mnogo vremena i energije oduzimala borba za opstanak. Bio je svakako jedan od boljih njegovih članova. Svagdje je rado isticao svoja katol. načela, te je stoga imao često neprilika sa „kolegama“ glazbenicima. I ako je bio siromah, kakovih malo ima i u dačkim redovima, smatrao se je uvijek boljim od svojih imućnih „naprednih“ drugova, te ih je s višeg promatrao. Kod njega nije bilo kolebanja. Tko je samo jedamput s njim govorio doznao je odmah kako misli, te uvidio da ima pred sobom mladića dobra i čvrsta karaktera, zbog česa su ga i njegovi protivnici vrlo cijenili.

U Zagrebu je zapravo počeo njegov patnički život. Da se prehrani bio je primoran da uz nauku naporno radi. Svirao je po čitave noći po kavanama i drugim lokalima, odakle se vraćao duševno i tjelesno skršen. Koliko je stoga trpio znadu najbolje njegovi intimni drugovi, kojima se je često tužio kako mora trošiti energiju i zdravlje, da zaradi nekoliko para, te uz to promatrati život raznih društvenih parazita, koji se obijesno razmeću novcem.

Ovakv sprovođeni život, jasno je, da ne bi mogao izdržati ni jači organizam, pa je i on, iza skoro dvije godine, smalaksao. Uništio ga je naporni noćni rad i studiranje.

Početkom ove godine legao je u krevet. Strpljivo je nosio svoj križ do zadnjeg časa, dok nije iza tri mjeseca teškog bolovanja 2. o. mj. u bolnici Milosrdnih sestara u Zagrebu, okrijepljen sv. Otajstvima vjere podlegao. Evo na taj smo način izgubili domagojca Ivana Zvonimira Mijakovića, vrlog druga i prijatelja. Na ovaj način svršio je mladi glazbeni talent svoj patnički život u najljepšoj dobi života. Morao je da padne žrtvom socijalne nepravde.

Prošlih dana rastali smo se od njegovih smrtnih ostataka na Mirogoju. Izkazali smo mu posljednju počast, ali s tim nije sve svršilo. Ne prekidamo potpuno veza sa svojim milim drugom, jer vjerujemo u Uskrsnuće i život vječni.

U.

Iz uredništva.

St. Andrejević. Tvoje pjesme još nisu za „Zoru-Luč“. Slabo se dotjeruješ. Biraj riječi. Ne treba zato biti verbalista.

Ando₃ i Ćiril i M. obrađuju u svojim crticama skroz iste sižeje. Kod jednoga i drugoga izbija lakoća u pisanju, no ni jedan ni drugi nije uspio da sugerira. Uzto ovaj se siže već nebrojeno puta obrađivao, pa čovjek mora biti osobito vješt, da postigne efekat. Neka se uče dublje i psihološkije opažati, pa će uspjeti, jer reklo bi se da imadu talenta.

D. Kamber. Donosimo jednu pjesmu. Čemu toliki pesimizam. Uzto čujem, da si petoškolac! Nemoj tako! Ti pravilno gradiš stihove, a i misli imadeš. Više veselja! Uostalom imaš pravo: *Difficile sātiram non scribere!* Pjesmu „Natrag“ donio bih, da je nešto dotjeranija. Pozdrav!

Tadeon. Drago mi je, što napreduješ. „Mi molimo“ je prilično lijepa, naivna pjesmica. Samo se kani prevelike afektacije, koja bi mogla da prijede u neiskrenost. Uzrok joj je uvijek u pomanjkanju inspiracije. Mislim, da ću drugi puta moći nešto Tvoga tiskati.

Dumendić. Stvarcu si napisao onako. Da je i bolja ne bi ušla, jer „Zora-Luč“ ipak nije glasnik za *Sci u t ille*, kakove su u običaju osobito kod Talijana. Iz ovoga ne mogu ništa da ti kažem. Piši i vježbaj se!

Deveti i deseti broj izlaze kao dvobroj. Molimo stoga drugove, da što prije pošalju saradnju! Dvobroj izlazi svakako prije lipnja.

Otpremni, komisionalni i inkaso posao

Eliaš i Lah, Zagreb

Nikolićeva 10 Telefon 13-36

Obavlja brzo i solidno dovoz razne robe, putne prtljage i pokretne svake vrsti na kolodvor i sa kolodvora. Preuzima pakiranje pokućstva preselivanje po gradu.

Prodaja **kamenog ugljena** na veliko i na malo. - Cijenjene naloge umoljava se upraviti na poduzeće **ELIAŠ I LACHA u ZAGREBU.**

Knjige katoličkog života

Izdaje Dr. Stjepan Markulin.

Knjiga prva. M. Vanino D. 1.: Filibert Vrau. Cijena K 5·80, sva naklada rasprodana.

Knjiga druga. Dr. A. S. i Dr. A. Ž.: Kontardo Ferrini. Cijena K 4·60, poštom K 5·—.

Knjiga treća. Michel D' Herbigny: Vladimir Solovjev. Cijena K 15·—, poštom K 16·50, a plaća se unaprijed.

Narudžbe prima izdavač Dr. Stj. Markulin, Zagreb, Kurelčeva 3.

Narodna Knjižara, Zagreb

Jedina katolička knjižara u Zagrebu

Poduprite je. Kupujte sve knjige i naručujte sve pisarske potrepštine od nje.

Toplo se preporučuju ove knjige:

Grgec: Jugoslavenski argonanti	K 6·—
Brković: Povjest sv. Franje I. i II. dio	K 30·—
Gunčević: Zašto se katolički svećenici ne žene	K 6·—
Dr. Wilk: Moderni svetac	K 5·—
O. Harapin: Opstoji li Bog?	K 3·—
Marden Sw.: Samopouzdanje vodi k pobedi	K 10·—
Volja i uspjeh	K 10·—
Matković: Najljepšoj među ženama	K 6·—
Jakovljević: Studije i fejtoni	K 5·—
Lasman-Rac: Izbor iz crkvene književnosti	K 15·—
+ Mahnić: Već luči	K 48·—
Grivec: Pravoslavlje	K 8·—
Stimmen aus Maria Lach	K 14·—
Stern der Jugend	K 1·50
Dr. Förster: Sexualethik u Pädagogik	K 54·—
Politische Ethik	K 100·—
Die deutsche Jugend	K 20·—
Weltpolitik	K 55·—
Christentum und Klassenkampf	K 57·—
Dr. Ude: Lebensreformfragen	K 22·—
Kulturschande Europas	K 12·—
Freimaurerei und Weltkrieg	K 7·—
Gross: Der Soziale Friede	K 2·—
Messner: Katholizismus u. Revolution	K 5·—
Hochschulführer	K 5·—

NARODNA PROSVJETA ZADRUGA S O. J.

Preporuča dosad izašla izdanja:

Dr. Aleksij Ušeničnik: „Principi sociologije“ K 10·—

Mirko Gjurkovečki: „Politička historija Bosne“ K 4·—

Dr. Janez ev. Krek: „Slovenci“ K 5·—

O. Luis Coloma: „Dječja knjiga“ K 15·—

Antonietta Klitsche de la Grange: „Vestalka“ K 15·—

Stelle-Terseglav: „Sveta Rusija“ K 15·—

Narudžbe se šalju na adresu:

**Knjižnica Narodne Prosvjete
zadruga s o. j. u Zagrebu.**